EVOLUŢIA LEGISLAŢIEI SILVICE DIN BUCOVINA (II)

ORÂNDUIALA DE PĂDURE

OVIDIU BÂTĂ

Entwicklung der Forstgesetzgebung in der Bukowina (II)

(*Zusammenfassung*)

Im Jahre 1782 hat Franz Josef II. eine sogenannte „Waldordnung" durch einen kaiserlichen Erlass für die Bukowina verkündet, die als erste in rumänischer Sprache gedruckte Forstgesetzgebung galt. Dieses Gesetz enhielt alles, was damals im Bereich des österreichischen Forstwesens theoretisch und praktisch bekannt war und seine Vorschriften bezogen sich auf ein gutes Verwalten der Wälder: die Hauptregel ihrer Bewirtschaftung und die entsprechenden Strafen, falls diese nicht beachtet waren.

Eine besondere Aufmerksamkeit wurde folgenden Aspekten geschenkt: dem Schutz und der Bewahrung der Wälder, der Vorbeugung von Missbräuchen, der Holzverschwendung, der Bewaldung, der Begrenzung und Planung von Entwaldungen, der Rolle des Forstpersonals usw. Diese Prinzipien der Waldwirtschaft und -kultur bildeten die Grundlage des späteren österreichischen Waldgesetz, das 1852 in der Bukowina verkündet wurde.

Schlüsselwörter: Josef II., Wald, Waldordnung, Verwalten, Schutz, Bewahrung, Waldwirtschaft

În anul 1782, împăratul Iosif al II-lea (1780–1790) a promulgat primul *Regulament silvic* pentru Bucovina, completat în 1785, tradus în limba română în anul 1786[1].

În traducere sintetică intitulat *Orânduiala de pădure*, regulamentul a fost considerat de specialişti ca fiind primul cod silvic tipărit în limba română. Operă a regimului austriac din timpul împăratului Iosif al II-lea – „cel atât de binevoitor faţă de românii din Austria" –, regulamentul privind pădurile Bucovinei era

[1] Vasile Sabău, *Evoluţia economiei forestiere în România. Regimul juridic. – Normele de ocrotire, exploatare şi cultură a pădurilor*, Bucureşti, Publicaţiile Societăţii „Progresul Silvic", 1946, p. 292.

BDD-A32596 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 09:22:13 UTC)

apreciat drept „o capodoperă a solicitudinii părinteşti din partea suveranului şi o expresie a înţelepciunii sale”[2].

Reglementarea privind pădurile Bucovinei s-a tipărit în germană şi română (cu caractere chirilice), versiunea în românește purtând titlul *Orândueală de pădure*. Are 12 ponturi – articole, paragrafe, capitole –, cu un conținut identic cu prima reglementare oficială a regimului pădurilor pe teritoriul carpato-danubian, respectiv cea pentru Transilvania, din 30 mai 1781 (*Orânduiala pădurilor principatului Ardealului*[3]).

Regulamentul a fost „dat la iveală” de academicianul Gh. Teodorescu-Kirileanu, prin publicare, sub titlul *Cel mai vechiu cod silvic românesc. Orândueala de pădure pentru Bucovina dată de împăratul Iosif al II-lea în 1786*, Bucureşti, Tipografia „Gutenberg”, Joseph Göbl, 1908, 56 p. Lucrarea cuprinde o mică *Introducere* (8 p.) şi un *Indice de cuvinte, lucruri şi obiceiuri* (6 p.).

Data „edictării” acestui regulament, cunoscut şi sub numele de *Rânduiala de codru* sau *Pravila codrului/de codru*, nu se cunoaşte cu exactitate. Exemplarul pe care l-a avut la dispoziție Gh. Teodorescu-Kirileanu se afla la Academia Română, sub Nr. 5 989 A, cuprindea 76 de pagini, „fără a se arăta data edictării”[4] acestui important act normativ.

În *Introducere* la lucrarea amintită, Gh. Teodorescu-Kirileanu argumentează astfel, referitor la datarea acestei reglementări: „Fiind legat însă la un loc cu *Pravila de vânat* (în care se pomeneşte de *Pravila codrului*), tipărită pe acelaşi fel de hârtie, cu aceleaşi caractere tipografice, tot pe două coloane, în nemţeşte şi românește şi dată de acelaşi împărat, în 28 februarie 1786, este probabil că şi *Rânduiala codrului* trebuie să fie din 1786”[5]. Nici pe exemplarul găsit de D. Dan, în Arhiva de Război de la Viena, înregistrat cu nr. 1 400, tot cu 76 de pagini, nu se afla inscripționat anul tipăririi[6].

După cum se poate vedea din expunerea de motive – *Cuvântul Împăratului* –, *Orânduiala de pădure* s-a dat cu scopul de a opri devastarea tuturor pădurilor –, spre deosebire de *Ordonanţa forestieră* din 1776 a generalului Splény, care, pentru a ocroti dreptul de proprietate, prevedea reglementarea tăierilor numai în anumite păduri – şi de a menține acest „odor”[7] –, „unul din cele mai de dorință şi mai blagoslovite folosuri întru o țară este acela care firea i-a dat cu împărtăşirea de păduri” – pe mai departe „la cea mai putincioasă bună stare”, deoarece de aceste

[2] Anton Zachar, Eugen Guzman, Rudolf Sperlbauer, *Geschichte der österreichischen Land- und Forstwirtschaft und ihrer Industrien 1848–1898*, Wien, 1901, p. 105.

[3] *Ibidem*, p. 471; Constantin C. Giurescu, *Istoria pădurii româneşti din cele mai vechi timpuri până astăzi*, Ediția a doua, revăzută şi adăugită, Bucureşti, Editura Ceres, 1976, p. 127.

[4] Gh. T. Kirileanu, *Cel mai vechiu cod silvic românesc. Orândueala de pădure pentru Bucovina dată de împăratul Iosif al II-lea în 1786*, Bucureşti, Tipografia „Gutenberg”, Joseph Göbl, 1908, p. 3.

[5] *Ibidem*.

[6] *Ibidem*, p. 3–4.

[7] *Odor, odoare*, s. n., obiect, lucru de mare valoare.

BDD-A32596 © 2011 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 09:22:13 UTC)

bunuri „viața omenească are trebuință", mai ales în Bucovina, „unde târgurile și satele sunt mai peste tot de lemn făcute, și unde încă tot cu lemn se zideaște". O exploatare nerațională a pădurilor „nu puțină nevoe ar căuta a să pricinui locului, atât pentru trebuința podanilor[8], cum și pentru sporiul alișverișului[9], care cu nașterile [produsele] locului să face".

Era necesară o schimbare de atitudine față de practicile de până atunci, când „au stăpânit păn-acum nerânduiala și neiconomia" și „mări de păduri cu totul s-au prăpădit din nerânduială și nebăgare în samă de a griji pentru urmă, lăsând strănepoților numai bănaturile[10] cele mai amare". Pădurile, care erau „de folos și de slujbă la trebuințele ceale de obște și ceale căsătorești, și peste aciasta în multe locuri ale țânutului sunt spre alișveriș pentru fabrice, din care mii de oameni trăesc și găsesc hrana lor", nu mai trebuiau să fie considerate „întru prisos nesfârșit; ci mai vârtos să știe că o parte sunt într-o măsurată sau de mijloc proporție, iar o parte pe multe locuri acum s-au fărșit[11] și trag lipsă".

Pentru ca pădurile Bucovinei să fie exploatate cu „volnicită[12] orânduială" și „să să întâmpine totu răul și lipsa de lemn" în viitor, printr-o „nemăsurată hăznuire[13] de păduri", prin „a sa împărătească mărire premilostiv" s-au dat spre știință tuturor stăpânilor de moșie și de păduri aceste „reguli de păduri și canoanele[14] mai jos următoare, care vor sluji de învățătură, și care de fieștecarele negreșit trebue să se urmeze și să să păzască cu de-amăruntul[15]". *Orânduiala de pădure* urma „să se publicească și, prin tipariu, să să deae la știință".

Prin scopul urmărit, „*Pravila de codru*, din anul 1782, se situează în rândul puținelor legiuiri ale vremii, în care se reflectează adânc urmărirea binelui obștesc"[16].

Orânduiala de pădure cuprindea „tot ceea ce cunoștea pe atunci știința și practica forestieră austriacă"[17] și urmărea buna gospodărire a pădurilor din Bucovina. Pe jumătate regulament, pe jumătate catehism, *Orânduiala* avea și scopul de a-i îndruma pe țărani cum să pășuneze pădurile, cum să taie copacii, cum să prevină incendiile, cum să cunoască speciile de lemn și utilizarea lor, cum să culeagă, să păstreze semințele și metodele de însămânțare etc.

Un accent deosebit era pus pe apărarea și conservarea pădurilor, pe prevenirea abuzurilor (prin pășunat, vătămarea arborilor, incendii etc.), risipei lemnului prin folosirea la diferite garduri și împrejmuiri, vătămării arborilor prin

[8] *Podan, podani*, s. m., (înv.) persoană care era supusă la bir.
[9] *Alișveriș*, s. n., (înv.) vânzare, negoț, afaceri.
[10] *Bănat, bănaturi*, s. n., supărare, necaz, amărăciune.
[11] *Fărșit*, s. n., (reg.) sfârșit.
[12] *Volnicie*, s. f., (înv., reg.) încuviințare, permisiune.
[13] *Hăznă, hazne*, s. f., (înv.) folos.
[14] *Canon, canoane*, s. n., normă, pedeapsă.
[15] *Amărunt*, s. n., (reg.) amănunt, detaliu; *cu de-amăruntul* – până în cele mai mici detalii.
[16] Vasile Sabău, *op. cit.*, p. 293.
[17] *Ibidem*, p. 294.

BDD-A32596 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 09:22:13 UTC)

inelare pentru extinderea terenurilor agricole şi poienilor, interzicerea construirii de garduri în interiorul pădurii etc. Se dau şi o serie de cunoştinţe asupra speciilor lemnoase care cresc şi se pot cultiva în Bucovina, asupra regulilor de exploatare etc.

Cele 12 ponturi au următoarele titluri şi subtitluri:

P 1 – *În ce chip trebue după rânduială să să ţie pădurile în bună rânduială, să să hăznuiască şi să să taie.*

P 2 – *Curăţitul locului unde se oboară şi să tae pădurea şi chipul cu care să poartă mai nainte de grije pentru creaşterea în urmă de nou a pădurii.*

P 3 – *Însemnarea soiurilor de lemn, care acolo în ţară cresc şi ce să face dintr-însul şi care folos dau.*

– Lemnul sau păduri cu frunza lată.

– Lemnul sau păduri de munte cu frunze ţăpoase.

P 4 – *Strângerea sămânţelor de pădure, păstrarea şi sămănatul.*

– Sămânţa de lemn cu frunza lată.

– Sămânţa de lemn de munte sau de lemn cu frunza ţăpoşată.

P 5 – *Trebuinţa sau nevoe ca tot moşinaşul de codru să ţie buni şi cu ştiinţă pădurari.*

P 6 – *Greşalele ce să arată mai în jos, sunt cu tărie oprite.*

– Aprinderi de păduri;

– Arsuri de răşină fără rânduială;

– Îngrădituri prăpăditoare de păduri;

– Rumperea cojii pe împrejurul lemnului;

– Tăiarea creangelor de copaci;

– Drumuri fără treabă prin păduri;

– Dărâmatul pentru oi şi capre;

– Greblatul muşchiului de pe copaci.

P 7 – *Poruncă de oprire pentru capre şi oi.*

P 8 – *Pentru steclării, băile de fier şi facerea potajului sau fierturile de cenuşe.*

P 9 – *Pentru pădurile târgurilor şi a săteanilor sau răzăşeşti.*

P 10 – *Pentru păduri besericeşti sau ctitoreşti.*

P 11 – *Pedepse rânduite şi aşezate pentru stricătorii şi călcătorii de păduri.*

P 12 – *Tăetura pădurilor la munţi.*

„Ponturile" prezintă date care mai de care mai interesante, nu numai pentru silvicultori, dar şi pentru terminologia privitoare la păduri şi pentru unele obiceiuri din viaţa sătenilor: – obiceiul tomnatului cu vitele prin păduri; – asupra curăturilor şi locuinţelor din codri; – obiceiurile facerii gardurilor, a jupuitului şi ciocârtitului copacilor pentru întinderea fânaţului, cel cu dărâmatul pădurii pentru oi şi capre etc.

În legătură cu „delictele silvice", este interesant modul de individualizare a pedepselor, în funcţie de starea socială a persoanei şi vinovăţia acesteia, dar şi de cuantumul pagubei.

BDD-A32596 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 09:22:13 UTC)

Deși au trecut mai bine de 200 de ani de când s-a dat acest regulament silvic, „în el se găsesc încă multe adevăruri care sunt valabile și astăzi, fiind preluate de legislația contemporană"[18].

Orânduiala de pădure, legiuire silvică extrem de avansată pentru acele timpuri, „un compendiu silvic în care sunt cuprinse regulile mai de seamă de exploatare și gospodărire a pădurilor, împreună cu sancțiunile respective, în caz de eventuală nesocotință a acestor reguli"[19], a fost aplicată în Bucovina și a constituit temeiul *Legii silvice austriece* din anul 1852.

În pregătirea pentru tipar a textului, preluat din lucrarea lui Gh. Teodorescu-Kirileanu, am respectat normele ortografice și de punctuație stabilite de Academia Română, străduindu-ne totuși să păstrăm, cât mai mult cu putință, regionalismele și formele fonetice regionale, specifice graiului bucovinean. Intervențiile noastre în text și asupra aparatului critic, acolo unde acestea s-au impus, sunt marcate prin paranteze pătrate. Explicarea științifică a regionalismelor din graiul bucovinean se face de către noi, după lucrările lexicografice actuale de referință: Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan", *Dicționarul explicativ al limbii române*, București, Editura „Univers Enciclopedic", 1998; Alexandru Ciorănescu, *Dicționarul etimologic al limbii române*, Ediție îngrijită și traducere din limba spaniolă, de Tudora Șandru Mehedinți și Magdalena Popescu Marin, București, Editura „Saeculum" I. O., 2002; Ioan Oprea, Carmen-Gabriela Pamfil, Rodica Radu, Victoria Zăstroiu, *Noul dicționar universal al limbii române*, București-Chișinău, Editura „Litera Internațional", 2006.

CUVÂNTUL ÎMPĂRATULUI

Despre a sa Râmlenească asemenea în Ghermania, Ungaria și Bohemia Crăiască mărire, Arhiduxu[l] Austriei ipr.[20] ipr. al nostru prea milostiv Domn, să face cu aciasta de știre unuia fieștecăruia, deosăbit tuturor stăpânilor de moșii în Bucovina, moșinașilor[21], târgarilor, săteanilor, de obște supușilor și tuturor acelora carii în Bucovina să folosesc din prenalta apărare și ocrotire – în ce chip, pentru ca atât pădurile vistieriei, cum și a fieștecăruia stăpân de moșie de-aice nainte să să ție la cea mai putincioasă bunăstare, a sa împărătească mărire premilostiv au binevoit aciastă de acum așezată *orâ(n)duială de pădure* a face să se publicească și prin tipariu să să deae la știință.

Este de obște cunoscut cum că în lucrurile de cari viața omenească are trebuință, unul din cele mai de dorință și mai blagoslovite folosuri întru o țară este acela care firea i-au dat cu împărtășirea de păduri. Mai vârtos pădurile ce se află în Bucovina, unde târgurile și satele sunt mai peste tot de lemn făcute, și unde încă tot

[18] Radu Ichim, *Isoria pădurilor și silviculturii din Bucovina*, București, Editura Ceres, 1988, p. 194.

[19] Vasile Sabău, *op. cit.*, p. 294.

[20] [*Iproci*, adv., (înv. și pop.) etcetera, și așa mai departe.]

[21] [*Moșinaș*, s. m., (înv., reg.) țăran liber, proprietar al unei bucăți de pământ.]

BDD-A32596 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 09:22:13 UTC)

cu lemn se zideaşte – sunt pădurile un odor, pentru a cărora ocrotire şi ţineare în bună stare cu atâta mai vârtos trebue să să poarte de grijă, cu cât la o lipsă de acest lucru de trebuinţă, nu puţină nevoe ar căuta a să pricinui locului, atât pentru trebuinţa podanilor (*Unterthannen* – supuşilor), cum şi pentru sporiul alişverişului, care cu naşterile locului (producta) să face.

Cu cât aciasta ce s-au zis este mai adevărat, şi cu cât lăcuitorul cel mai de pe urmă are parte la aciasta, şi cu cât mai mult lemn se chieltuieşte peste an, socotind peste tot, cu atâta mai tare au stăpânit păn-acum nerânduiala şi neiconomia. Este un adevăr prin ispitire dovedit, cum că mări de păduri cu totul s-au prăpădit din nerânduială şi nebăgare de samă de a griji pentru urmă, lăsând strănepoţilor numai bănaturile ceale mai amare. Niciodinioară să nu să lase cineva întru acea încredinţare că pădurile de aicea ar fi întru prisos nesfârşit; ci mai vârtos să ştie că o parte sunt într-o măsurată sau de mijloc proporţie, iar o parte pe multe locuri acum s-au fărşit şi trag lipsă. Pădurile sunt de folos şi de slujbă la trebuinţele ceale de obşte şi ceale căsătoreşti, şi peste aciasta în multe locuri a ţânutului sunt spre alişveriş pentru fabrice, din care mii de oameni trăiesc şi găsesc hrana lor. Şi câte alte trebuinţe nu s-or mai adauge cu vreme, pe care bunătatnica fire[22] sângură fără ajutoriul omenesc, şi numai prin nesocotite şi fără de măsură hăznuială [folosire] a pădurilor n-a putea să le mulţămească şi trebue să slăbească şi să nu poată din vreame în vreame da tânără odraslă şi lemnul de trebuinţă, fiindcă de o mie de ori mai mult lemn vechi se tae decât poate să crească nou – şi cătră aceaia mai mult de o sută de ani trebuia să treacă până pădurile ceale pustiite să vie iarăş[i] la bună stare şi să să rădice.

Deci după aceaste ce mai sus s-au zis, pentru ca să să întâmpine tot răul şi lipsa de lemn; aşijderea pentru ca să fie volnicită o orânduială, iar nu o nemăsurată hăznuire de păduri, şi pentru ca niciun moşinaş de păduri să nu fie oprit de a avea şi a trage cuviinciosul folos din pădurea sa, ci numai şi numai pentru ca să i se dea trebuincioasele chipuri şi învăţături spre binele său şi a[l] următorilor săi – drept aciasta deci a sa împărătească mărire s-a îndemnat a da la ştiinţa tuturor regulile de păduri şi canoanele mai jos următoare, care fieştecăruia stăpân de moşie şi de păduri, după starea şi deosăbirea pădurilor ce vor fi având, vor sluji de învăţătură, şi care de fieştecarele negreşit trebuie să se urmeze şi să să păzească cu de-amănuntul.

Pontu[l] 1.
În ce chip trebuie după rânduială să să ţie pădurile în bună rânduială, să să hăznuiască şi să să tae

Niciodată nu trebuie pădurile a fi călcate sau, după plăcearea cuiva a să tăia, mai nainte şi până ce starea lor nu va fi cumpănită prin ispitiţi[23] şi cu ştiinţă pădurari, fiindcă întru aciasta şi numai stă ţinearea şi buna stare a pădurilor.

[22] [*Fire*, s. f., natură, mediul natural.]
[23] [*Ispitit, ispitiţi*, a., (înv.) experimentat, încercat.]

BDD-A32596 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 09:22:13 UTC)

Nu-i destul că un moşinaş de pădure zice cum că el are trebuință într-un an de atâta lemn şi apoi să-şi poată tăia atâta, în vreme ce toată bucata lui de pădure abia este în stare pre jumătate de atâta să deae; ci moşinaşul de păduri poate şi e datoriu pe tot anul atâta lemn să taie dentr-însa pe cât pădurea într-un an poate să deae; iar amintrele făcând apoi greşeaşte împotriva rânduielii şi aduce pe următorii sau moştenitorii săi la lipsă de lemn, de care un purtătoriu de grijă şi bun iconom trebue totdeauna să să ferească.

Acolo unde se află păduri îndestulate, ce are de multe ori trebuința a le măsura şi a le lua în scris gheometriceaşte, şi apoi a le împărți în tăeturi, care pe tot anul să să tae din păduri, fiindcă amintrilea este cu neputință la păduri mari şi despotrivite a putea şti starea lor cea adevărată şi a putea rândui o dreaptă împărțeală pentru ceaia ce trebuința ce are a tăia dintr-însele. Peste aciasta nu-i destul cu atâta că pădurile s-or împărți cu bună rânduială peste tot în tăieturi de unde pă tot anul poate să să tae lemnul, adică drept întru atâtea părți pe cât pădurea, peste tot socotind, poate să deae lemn într-un an. Ci încă trebue a griji ca pentru tâmplări de nenorociri, precum arsuri de foc şi vărsături de apă, unde urmează a să face o mai mare chieltuială de lemn şi unde trebuie a rădica de iznoavă şi adeaseori sate întregi, să treace deodată mai mult lemn decât în mulți ani nu s-ar putea treace. Drept aciasta, trebue ca să să cruțe o parte din aceaste păduri, care la întâmplări ca aceaste (fără a păşi cu tăetura peste ceaia ce este rânduit a se tăia pe an) poate ca să înciapă şi de-acolo să să tae lemnul trebuincios. Aciastă parte de pădure să să chiiame resărvată sau parte de pădure cruțată şi oprită pentru viitoare tâmplări de nevoe.

Îndată ce lucrul acesta, cu un chip sau altul să va lămuri, adică cum că stăpânul pădurilor peste partea poprită de păduri ştie hotărât cât poate să tae peste an, atuncia toată ceaia stă întru o bine rânduită tăiare de leamne.

Mai întei decât toate, trebuie în părțile acealea de păduri, care sunt de tăiat, a să hotărî lemnul cel mai bun de cherestea, de vase şi de şindile[24] şi apoi cel rămas de ars, să să facă în stângini[25].

Niciodinioară nu trebuie stăpânul pădurilor a să sluji, după cum în Bucovina să obicinuieşte, de carul de lemn la socoteală, căci prin acest chip totdeauna va rămâne înşelat la socoteală şi lângă aciasta să facă atâtea neajunsuri şi furtuşaguri, de care nice să facă pomenire aici şi care pre[a] multe să fac cu obiciaiul acela. Copaci întregi fără măsură şi fără număr a încărca pe cară, aciasta se împotriveşte cu totul rânduialei şi face a nu şti hăznuirea de lemn ce iase peste an. Drept aciasta, numai lemnul acela trebuie să să care cu acest chip de tăeturi, care nu se dă la despicat şi nu-i bun de a face stângini şi care numai ca nişte de pe urmă rămăşițe de curățit pot să să socotească.

[24] [*Şindilă, şindile*, s. f., (reg.) scândură de brad, de fag etc., îngustă şi subțire, întrebuințată mai ales la acoperitul clădirilor; din germ. *Schindel*.]

[25] [*Stânjen, stânjeni*, s. m., (astăzi reg.) unitate de măsură pentru volumul lemnelor stivuite, egală cu 8 steri (8 m^3).]

BDD-A32596 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 09:22:13 UTC)

Să înțăleage sângur de sine că fieștecare pădurariu trebue să știe vreamea anume în care să tae lemnul; luna lui dechemvrie, ghenuarie și fevruarie sunt anume vreamea în care lemnul de cherestea și de ars poate să să tae – la ceale doao luni de întei poate lemnul cel de cherestea să să tae, iar în câteștreale luni cel de ars.

Lăngă aciasta, trebue osăbit a ști cum că trebue cu cât s-a putut mai în grabă să să rădice tot lemnul din locul tăieturilor și așa tăiatul să să lase în pace.

Datoria și știința a fieștecărui pădurariu ce are ca pădurile stăpânului său să înciapă cu rânduiala lemnului de tăiat dentr-acea parte, unde se află lemn bun de tăiat și unde starea locului acest fealiu este, încât mergând cu tăiatul înainte să nu se nimerească și să vie peste copăcei tineri, carii încep a să rădica sau carii sunt în floarea creșterii.

Tăetorilor de lemn cu tărie să să porunciască ca ei fieștecare lemn jos de la rădăcină să-l oboară, iar nu cum e obiceaiul acolo, mai vârtos iarna cându-i omătul mare, de lasă trunchiul copaciului de un stângin de nalt.

La tăiatul lemnului de stângin în trebuincioasele bucăți, adică la tăietul acelor bucăți care pe urmă să despică în lemne mici de braț, trebuie a să orândui hirăstrae anume făcute de tăiatul leamnelor, care în toate alte locuri sunt obicinuite și a să ținea. Acesta este chipul spre cruțarea lemnului și mai vârtos spre ușurarea curățirii locului, unde să tae leamnele. Este prin ispită dovedit că tăind lemnul cu toporul, la 100 de stângini, 16 stângini și doao părți dintr-un stângin să prăpădească în surceale, pentru mare tăetura ce se face cu toporul, deci stăpânul piiarde totdeuna la o sută de stângini acei 16 stângini și doao părți.

La oborârea lemnului bun de chiristea, trebuiaște pe locul unde să tae a să și cureți trunchiul copacului de crengi, dar niciodinioară nu trebue iar acolo pe loc a-l jupi și de coajă, ci totdeauna este mai bine să-l jupească pe locul unde este să să facă ceva dintr-însul sau acolo unde s-a scoate lemnul, decât tocma acolo unde s-a tăiat, fiindcă amintrile cade și mai cu greu curățitul locului. Numai iarăș[i] nu trebue a zăbovi cu jupirea coajei lemnului, fiincă apoi să usucă lemnul mai cu greu și să strică și de cari[26], din pricină că acea materie apoasă ce se află între coajă și care mai mult pământ are decât cealelalte părți, nu să scură așa în grabă, și, după urmare, trage după sine putrăgiune și cari.

Pontu[l] 2.
Curățitul locului unde să oboară și să tae pădurea și chipul cu cari să poartă mai nainte de grijă pentru creașterea în urmă de nou a pădurii

Aice sunt trei lucruri care trebue a să păzi.

De a poruncit stăpânul moșiei să să tae păduri, unde să află împreună lemn cu frunza lată și lemn de munte (precum e bradul iproci), atunci trebue mai întei a ști:

[26] [*Car*, *cari* s. m., insectă din ordinul coleopterelor care trăiește în lemn rozându-l.]

BDD-A32596 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 09:22:13 UTC)

1. De pofteaşte el a avea în pădurea sa numai lemn de cherestea şi a fi grijit cu acest fealiu de lemn în vreamea viitoare sau de vrea şi de găseaşte mai de folos a avea numai lemn cu frunză lată, fiin[d]că

2. Amintrelea să are treaba, când numai lemnul cu frunză lată sau când numai lemnul de munte să fi fost într-acel loc; acolo, în Bucovina, obicinuit să ia lemnul de munte la treabă de cherestea şi numai puține locuri sunt care dau lemn de stăjariu, de această trebuință – aşijderea

3. Este deosăbire a face între pomenitul lemn şi curățitul şi grijirea locului de tăetură, spre crescături noao, când stăpânul numai lemn cu frunza lată voeşte a tăia şi numai de ars sau de vânzare şi când numai lemnul de această treabă află mai bine de a face în pădurile sale.

La tâmplarea de întei, adecă când stăpânul moşiei vra să aibă şi în urmă lemn de cherestea, atunce trebue locurile tăeturilor să să cureţe foarte bine de toate creangele, rămăşiţe, surcealele şi lemnul ce zace jos, până şi rădăcinile trebuie să să scoată, unde să pot, şi să să lapede, şi apoi pământul, de s-a putea, să să are, iar, de nu să poate aşa, atunci măcar cu toporul şi cu greabla de fier să să zmulgă afară, ca apoi, după cum să va arăta la pontul al patrălea, să să poată sămăna locul. Acesta este chipul cel mai bun şi mai fără greş, măcar că unii laudă a fi mai bine de a lăsa copaci de sămânță; dar aceasta, precum se va arăta mai jos, poate cineva să o sfătuiască numai atunce când cineva îi lipsit de chieltuială sau voieşte să cruțe cheltuiala, care el o poate dovedi şi care să ceare la o sămănătură cu de-adinsul şi de mâni de oameni făcută, în scurt, numai de o mare nevoe.

Aseamenea la a doaolea întâmplare este la grijitul pădurii a să face deosăbire dintr-aceaia, adică când lemnul cu frunza lată şi lemnul de munte s-au aflat de olaltă sau împreună şi stăpânul locului să fie nevoit de a avea atâta lemn pentru cherestea, cum şi de amândoao fealiurile. Atuncea pot pociumbii[27] sau trunchiul de lemn cu frunza lată – de nu sunt prea bătrâni – să să lase, pentru ca să scoată lemn de ars şi printră dânşii să samene sămânța de lemn de munte, care acolo obicinuit slujaşte de cherestea. Cu toate aceste, totuş[i] trebue printre dânşii mai întei a rumpe sau a lucra pământul şi a-l slăbi, pentru ca sămânța de lemn de munte cu atât mai în grabă să poată prinde pământul, să să înrădăcineaze şi să încolțască.

Cel al treilea şi mai pe urmă lucru este când stăpânul moşiei să aibă în pădure numai lemn de ars şi de vase, şi, după urmare, numai lemn cu frunză lată, neavând alt alişveriş, atunci grijitul care trebue în urmă creaşterea de copaci este acesta şi numai [acesta]: ca, după cum s-a zis, cu începutul primăvării, să fie strâns şi curățit de pe locul ce s-a tăiat lemnul cel oborât, şi ca stăpânul moşii să aibă în grijă în vremea tăieturii cu pociumbii sau trunchii de copaci cei rămaşi să nu fie prea bătrâni, pentru ca să poată de izvoană[28] slobozi şi odrăsli lemn nou, fiincă o hăznuire ca aciasta de lemn de ars este foarte de folos, atunce când mai vârtos tăiare de pădure sau de lemn să nu se fi făcut în copaci trecuți de măsura de mijloc cu vârsta.

[27] [*Pociumb, pociumbi*, s. m., (înv. şi reg.) trunchi de copac, ciot rămas în pământ după tăiere.]
[28] [*Iznoavă*

BDD-A32596 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 09:22:13 UTC)

Obicinuit, copacii aceia, care cresc din pociumbi sau din trunchi, nu sunt nici ca cum buni de lemn de cherestea, căci cei mai mulți dentr-ănșii, cătră 40 de ani, să împlu de o putrăjune, din pricină că pociumbul sau trunchiul rămas este supus putrăjunii de ploi și umezealii ce cade asupră-i, care pe urmă răzbat până la rădăcină. Drept aciasta, un lemn ca acela numai până atuncia poate rămânea în stare sănătoasă, până ce putrăjiunea nu ajunge la acea parte a rădăcinii din care el trage și are acea apoasă materie carea hrăneaşte. Drept aceaia, este mai de folos ca acest fealiu de lemn să să tae la 25 ori la 30 de ani, fiindcă aşa dau întreit mai mult lemn de ars decât când întru o sută sau mai mult de ani o dată să să tae.

Iară de sunt pociumbii sau trunchii vechi și nu sunt buni a slobozi mlădițele, atuncia trebue tăetura, după cum s-a zis mai sus, deplin a o curăța și apoi a sămăna sămânța lemnului cu frunză lată, rămâind la stăpânul moșiei sau la pădurariul lui alegerea de a hotărî care fealiu de lemnuri mai cu folos să să samene.

Pontu[l] 3.
Însemnarea soiurilor de lemn, care acolo în țară cresc și ce să face dintr-ănsul și care folos dau

Mai nainte de a păși cu lucrul la chipul de a sămăna meidanurile[29], care cu tăiatul pădurii s-au golit și apoi s-au curățit bine, și de a le aduce la starea de a da lemn, este de trebuință și la acest scopos de folos a arăta mai întei, pe cât să poate mai în scurt, acele soiuri de leamne care acolo sunt obicinuite, după fealiul lor, chipul și lucrul care fac dintr-însul și folosul ce dau – aşijderea a însemna și floarea sămințiii lor și a lor coacere, pentru ca fieştecare stăpân de moșie să aibă [l]a mână oareşcare idei și ştiințe și să poată cerca și pe pădurarii lor.

Pădurele de acolo, aseamenea ca și alte păduri ale Europii, sunt de doao fealiuri, adecă *păduri cu frunză lată* sau *vii*, care acest de pe urmă nume îl au pentru aceasta, fiindcă în vremea ce se află în creştere dau și slobod de iznoavă de la rădăcina lor mlădițe; aşijderea *păduri de munte* sau *păduri cu frunza țăpoşată*, care nu din rădăcină, fără numai din sămânță pot să să facă, precum: *bradul*, *molidvul* iproci.

Pădurile cu frunză lată sunt alcătuite de lemn vârtos și lemn moale; subt lemn vârtos să înțeleage: stăjariul, frasinul, paltinul, jugastrul, ulmul, mesteacănul și arinul. Lemnul moale este teiul, plopul negru, plopul, alunul, salcea. Aceaste sunt soiurile de frunte a[le] pădurilor de acolo.

Lemnul sau păduri cu frunza lată

Cel mai bun soi dintre soiurile de lemn vârtos este *stăjariul* – și acela este de trei fealiuri: adecă stăjariul de câmp sau văratec, stăjariul de iarnă și stăjariul pietros sau de munte. Fieştecare dintr-înșii are mai tot un fealiu de sămânță și deosăbire este foarte puțină.

[29] [*Maidar*

BDD-A32596 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 09:22:13 UTC)

Stăjariul de câmp sau *văratec*, în preajma celoralalte soiuri de stăjariu, are oarece mai mare și lungăreață ghindă, cum și la frunză să cunoaște deosăbire. Soiul acesta de lemn este pentru bunătatea și darurile alease ce are și pentru frumoasa și înalta izbucnire de creștere, cel mai trainic, atât la treaba oșteneștilor corăbii, cum și la toate alte zidiri în ape și pe uscat.

Sămânța sau roada soiului acestui lemn să coace la sfârșitul lui octomvrie și nu trebue îndată cea de întei roadă să să adune, ci după ce, de coaptă ce este, cade, apoi trebuie să să strângă, fiindcă obicinuit cea de întei roadă este viermănoasă și, după urmare, nu este bună de sămânță.

Stăjarii de iarnă nu să fac așa înalți, deși cresc în locuri priitoare, buni de cherestea. Roada le este oareșce lungăreață, care iarăș[i] cu sfârșitul lui octomvrie să coace.

Cei mai proști *stăjari de munte* sau *pietroși* au mai mice frunze și sunt foarte scunzi, pentru aciasta rar să tâmplă să fie buni de cherestea, însă dau bun lemn de vase. Roada lor asemenea la sfârșitul lui octomvrie este coaptă.

Soiurile acestea de lemn, afară de cel pietros stăjari, care creaște și în loc pietros, cer pământ gras, cleios, pentru ca să crească buni, nalți. Locurile năsâpoase și mlăștinoase nimica nu le priesc.

După toate aceaste, pădurile de stăjariu, mai ales stăjari ernateci, aduc stăpânilor de moșii nu puțin folos la îngrășatul râmătorilor. Numai trebue a avea acea mai nainte purtare de grije, ca acest fealiu de hăznuire a codrului, băgând acest soi de dobitoc strâcătoriu, să nu să facă pădurii odrăslitoare mai multă stricăciune decât folos. Luarea aminte și știința unui pădurariu ajuns la minte va ști ce măsură trebuie să să pue la aciasta și ce trebue să facă.

Al doilea soi de lemn, care pentru bunătatea lui și de trainic ce este mai că vine de potrivă stăjariului, este *frasinul*. El crește la pământ de mijloc, așijdereaș la munte să face. El este bun la fealiu de fealiu de zidiri, pe uscat și în apă, dar mai vârtos de grinzi și grindeaiuri[30] este foarte bun. Creaște în grabă și are un trunchiu sau trup gros, neated și drept. Frunza lui dă o sănătoasă hrană de vite. Sămânța lui asemenea la sfârșitul lui octomvrie să coace.

Fagul iubeaște la pământ ceva umejos și cleios, de cherestea nu-i bun, măcar că întru aceale locuri, unde el este amestecat cu de alt soi de lemn, mai vârtos bradul și molidvul, acolo să face gros și înalt în lemn. Lemnul lui este îndesat și fraged și pentru aciasta nu poate îndelung ținea și a-ș[i] purta a sa greotate. Însă dă cel mai bun lemn de ars și să poate prea bine lua la lucru[l] rotăresc, la treaba sau lemn de moară și la alte vase de lemn. Când lemnul acesta să fie totdeauna în apă, atuncia este foarte trainic și să face ca fierul de tare; drept aciasta, la lucruri și zidiri ce se fac ca să steae în ape, la șarampoi[31] cei mai de jos și la tălpi de lăptoace[32] bine

[30] [*Grindei, grindeie*, s. n., (reg.) grindă mică așezată orizontal sau de-a curmezișul la unele construcții.]

[31] [*Șarampoi*, s. m., (pop.) par, stâlp, bârnă.]

[32] [*Lăptoc, lăptoace*, s. n., jgheab din scânduri prin care este condusă apa la roata morii, pentru a o pune în mișcare; scoc, ulucă.]

BDD-A32596 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 09:22:13 UTC)

să are. Roada lui sau sămânța, care o chemăm jir, să strânge la sfârșitul lui octomvrie și dintr-însa fac acolo bun oloi.

Paltinul priiaște și la ceale mai reale și năsipoase locuri, el este bun numai de vase și fac dintr-însul tot fealiul de lucru stolearii, rotarii și morarii. Sămânța, care, ca cum ar fi învălită în bobițe, spânzură în crengi, să coace așijderea la sfârșitul lui octomvrie.

Jugastru[l] este pentru tăria lemnului său, vinele sau apele și albimea ce are, foarte de folos și de agonisită stolearilor[33] și teslarilor[34]. Sămânța îi este cu aripi și să strânge toamna.

Ulmul creaște foarte înalt în lemn, cu toate aceaste nu este bun de cherestea, de zidit, mai vârtos când nu este prea bătrân, însă de lucru rotăresc și vase gospodărești este foarte trainic. Sămânță are foarte mărunțea și albă, care este coaptă toamna și trebuiaște cu multă luare aminte a o strânge, fiindcă îndată să duce în vânt.

Mesteacănul n-are lemn gros, creaște mai pe tot locul, pe la pietroase și de mijloc ruptori, dă lemn bun de ars și la lucrul rotăresc, cum și la butnăresc. De cercuri este de trebuință. Sămânța lui spânzură în lungăreațe ciubuceale[35], este foarte măruntă și să coace în luna lui octomvrie.

Arinul creaște înalt, iar de cherestea îi bun numai în apă înlăuntru, fiincă în apă trăiaște veacuri și la urmă să face piatră. Lângă aciasta îi este lemnul bun de ars, pentru că cărbunii nu să trec în grabă. Soiul acesta de lemn este știut a fi de doao feluri, adecă arin alb și arin negru. Aciastă deosăbire să trage de la pământul pe care creaște. Arinul ce se află pe locul bun, băhnicios și gras, face o coaje și frunză mai neagră, creaște și mai tare decât arinii care să află în loc uscăcios; pentru aciasta, cel de întei fealiu se numeaște arin negru și celalalt arin alb. Sămânța lui este ascunsă în mici ciubuceale în floarea mohorâtă și toamna îndată cade.

Teiul are frumoasă înălțime, când stă în loc bun și priitoriu soiului lui. Și când n-are nicio hăznuială, întinde ramurile sale departe de la trupina lemnului, cum și rădăcinile lui nespus de tare să lățăsc. Sămânța lui este mică, plină și rătundă; în luna lui august și la începutul lui septemvrie este coaptă. În tăeturile curățite, când să voiască cineva a sămăna acolo mai bun fealiu de leamne, nu este prea bine de a răbda teiul, pentru multul loc ce cuprinde împrejur cu întinderea rădăcinelor. Lemnul lui este foarte bun pentru multe fealuri de vase și unealte trebuincioase la gospodărie, cum și pentru săpătorii de icoane și la lemn; iar coaja lui cea de-nlăuntru e bună de funi[i] sau de papure și rogojini.

Plopul negru creaște așijderea înalt, să face și la loc bun și la loc prost și priiaște foarte bine cu tot fealiul de lemn amestecat; cu toate aceaste, din toate leamnele cu frunza lată este cel mai prost, fiindcă nice de foc nu-i bun.

[33] [*Stoler*, *stoleri*, s. m., (înv. și pop.) tâmplar.]
[34] [*Teslar*, *teslari*, s. m., (înv. și reg.) dulgher.]
[35] [*Ciubuc*, *ciubuce*, s. n., baston, băț.]

BDD-A32596 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 09:22:13 UTC)

Într-aceale părți de loc se fac dintr-însul covăți, scafe, talgere şi cofe. Sămânța lui este mai de doao deagete de lungă şi obicinuit la sfârşitul lui martie dă afară, care la călduri mari şi țiitoare de tot să usucă.

Plopul creaşte foarte în grabă, să face înalt şi obicinuit pe malul râurilor îi merge mai bine şi le întăreaşte; pe lângă că e bun de ars, este bun şi de treabă de făcut cofe şi covăți. Sămânța lui este în mici flocoşi mucuri, care, când să usucă de soare, apoi cade sămânța. Acel copaciu dă odraslă ca şi salcia sau răchita, când cu acelaş[i] chip să să răsădească.

Alunul şi *salcea* sau *răchita* sunt cu a lor fire şi folosul care fac, fieştecărui gospodariu prea bine ştiute, încât nu este trebuință a mai face o deosăbită vorbă de aciasta. Numai ca să să sădească şi să să pue răchite sau sălcii prin sate şi pe lângă drumuri, mai vârtos pe unde nu sunt pădurile de ajuns, fiindcă acel lemn dă cel mai bun şi cel mai în grabă ajutoriu la garduri, cum şi de ars.

Lemnul sau păduri de munte cu frunze țăpoase

Larisul[36] sau, precum unii zic, *sorbul*, este cel mai bun soi de lemn de munte, iubeaşte la locuri neatede, nu creaşte pretutindene aşa mare, să face foarte nalt, dă cel mai bun lemn de cherestea, trăiaşte mult în apă şi la uscat şi este foarte bun de tot lucru[l] de gospodării, de uşori[37] şi de lemn de ferestrii şi de pari de vie. Sămânța lui stă cât aluna de mare, învălită în cucureaze[38] mici, este cu aripşoare şi la sfîrşitul lui octomvrie să coace. Țăpoasele frunze a[le] lui, cu începutul ernii, se învălesc în mici mucuri, să usucă şi cad. Acest copaciu dă ceale mai bune catarturi de corăbii, care prea bine să pletesc de neguțătorii cei ce neguțătoresc pe mare. Pentru aciasta bine şi de folos ar fi acest soi de lemn a-l sămăna în pădurile ce să află pe malurile de ape mari.

Molidvul rodeaşte atât la locuri pietroase, cum şi la neatede năsipoase, numai cu această deosăbire că, la locuri pietroase, se face mai gros şi mai mare. La lemn să asamănă cu larisul sau sorbul, numai cât are în sine mai multă răşină şi materie unsuroasă şi este bun de cherestea la zidiri, în apă şi pe uscat, cum şi de cărbuni şi facere de răşină. Roada sau sămânța lui creaşte în cucureaze şi este coaptă în luna lui noemvrie, dar tocma la martie sau april, peste iarnă, cade sămânța şi să samănă în luna lui mai; țăpoasele frunze îi sunt lungi şi verzi în floarea[39] apei de mare şi se face pâlcuri-pâlcuri. Lemnul sau trupul lui sloboade tare crengi, când să aibă împrejur loc să să întindă.

Bradul să află mai mult la munții cei înalți, măcar că acolo cresc bine şi pe la şesuri pe multe locuri. În lemn de nalt şi de tare întreace pe toate alte soiuri de lemn

[36] [*Larice*, *larici*, s. f., (bot.) zadă (*Larix decidua*).]

[37] [*Uşor*, *uşori*, s. m., fiecare dintre cei doi stâlpi verticali de care se prind canaturile porții sau ale uşii; părțile laterale ale tocului uşii sau ferestrei.]

[38] [*Cucuruz*, *cucuruzi*, s. m., (reg.) con, fructul coniferelor.]

[39] [*Floare*, s. f., (înv.) culoare.]

BDD-A32596 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 09:22:13 UTC)

de munte. Roada lui este aşijderea învălită în cucureaze. Grăunţul şi aripa grăunţului este mai mare decât la ceialalţi copaci de munte şi să coace toamna. Ţăpoasele frunze sunt ca iarba de verzi, stau drept în sus şi sunt mai mari decât a[le] molidvului, fac vârvul ca o coroană, încât de departe poate cineva să o deosăbească dintre alte leamne de munte. Aseamene este lemn de cherestea, de şindile şi de pari de vie.

Ceatinului (die Fichte[40]) trebuiaşte ceva loc bun, căci la locuri foarte umădoase şi băhnoase piere şi se usucă tocma când este în floarea creaşterii. Are bună înălţime de lemn de cherestea. Sămânţa îi este mult mai mică decât a bradului, să află în cucureaze lungăreaţe şi cade cu sfârşitul lui octomvrie şi noemvrie, când sunt zile calde. Ţăpoasa frunza lui este cam galbină şi mai subţire decât a bradului şi spânzură împreună cu crengile în jos.

Chiedrul[41] sau *livanul*[42] să află numai la munţii Carpatului (a Tatrelor), creaşte pintre stânci şi colţuri de piatră, la butuc e gros ca şi molidvul, [se] fac scânduri dintr-însul. Lemnul lui, pentru mirosul ce are, zic să aibă acel dar a păzi straele, mai vârtos blanele, de molii şi viermării. Săpătorii de icoane şi de lemn obicinuiesc, când să n-aibă lemn de tei, de iau şi lucrează dintr-însul. Roada sau sămânţa lui este aseamene încuiată în cucureaze, să poate pune în bucate şi să coace toamna ca şi sămânţa celuialalt lemn de munte. Paserele obicinuit o mănâncă. Ţăpoasa frunza lui este mai lungăreaţă decât a molidvului şi are mâzgă subţire curgătoare şi răşinoasă.

Tisa, care la acea parte de loc să află foarte rar, să numără aşijderea între leamnul de munte. Este peste măsură îndesată şi se potriveaşte la floare cu lemnul perjului.

Pontu[l] 4.
Strângerea sămânţelor de pădure, păstrarea şi sămănatul

Seminţele de stăjariu, frasin, fag, paltin, jugastru, ulm, mesteacăn, arin sunt coapte, după cum mai sus s-a arătat, toamna mai devreame sau mai târziu, după cum este timpul. La acel punct de vreame, trebue fieştecare bun pădurariu sau stăpân, care pofteaşte a sămăna tăeturile ceale curăţite, a strânge la vreame sămânţa. Drept aciastă treabă foarte să-i fie aminte: după ce sămînţele s-au copt bine, atuncia trebue ghinda şi jirul de fag şi alte sămînţe, care sunt greale şi cad drept subt copaci, să să strângă; dar trebue a lua bine sama, ca să nu să strângă împreună şi rupte sau mai vârtos viermănoase. Obicinuesc unii, şi pentru mai mare îndemânarea, cum şi ca să apuce la mai multă sămânţă, împrejurul acelor

[40] [*Fichte*, *-n*, s. f., (germ.) molid, molift (*Picea excelsa*).]

[41] [*Cedru*, *cedri*, s. m., conifer exotic cu lemnul tare (*Cedrus Libani*); şi: (înv. şi pop.) *chedru*, *chiedru*.]

[42] [*Livan*, *livani*, s. m., arbore exotic originar din munţii Livanului, din scoarţa căruia se extrage tămâia (*Boswellia serrata*).]

BDD-A32596 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 09:22:13 UTC)

copaci, ce stau la marginea pădurii sau de sine în câmp şi care dau sămânță multă, a trage după mărimea copaciului garduri înalte de câteva palme ca să poată cădea într-însele roada ce este coaptă. După aceaia trebue să să usuce sămânțele afară la vânt sau la locul ca acela, unde poate să ajungă vântul. Ghinda şi jirul să poate prea bine cu acest chip să să pue într-o groapă uscată, mai vârtos, la loc năsipos, şi aşa să să păstreze peste toată iarna; adecă, după mulțimea sămințiі strânse, trebuiaşte a săpa o groapă în patru muchi[i] şi, dedesupt, când locul să nu fie din fire nisipos, să să aştearnă de doao sau trei deagete un rând din năsip şi asupra-i să să toarne un rând de ghindă de patru deagete, şi iarăş[i] asupra ghindii un rând de năsip şi iar un rând de ghindă, şi tot aşa, una cu alta amestecat, până numita groapă cu acest chip să va umplea; numai rândul cel deasupra de năsip trebuie să fie de o palmă de gros şi pe deasupra acestui năsip să să pue şi să să acoperă cu pământ sau cu lut bine bătut, făcându-i vârf, ca umezala şi frigul să nu poată străbate; şi aşa va fi ghinda şi jirul care primăvara să va scoate afară din groapă aşa de proaspătă şi de sănătoasă, ca când atuncia întei ar fi culeasă din copaci.

Alte sămințe, cum e frasinul, paltinul, jugastrul, ulmul, mesteacănul, arinul, care n-au atâta de multă apoasă materie, nice nu sunt părțile lor cu atâta pământ amestecate, după cum ceale de întei, pot să să păstreaze peste iarnă în loc uscat şi care însă să nu ție răcială, în jitnițe[43] sau în pod, în poloboace sau în saci, prea bine. Culeagerea acestor şasă fealuri de sămințe să deosăbeaşte din ceale de întei şi într-aciasta că sămânța acestora mai adeseori însuş[i] din lemn caută să fie culeasă şi ruptă, fiindcă o samă de aceaste sămânțuri să află în lădunce[44], în chipul poamei de vie sau ca ciubucialele formăluite, pentru aciasta sunt şi mai mici şi lesne să împraştie şi să iau de vânt, către aceaia ar fi prea anevoe şi uneori cu neputință şi în zadar de a le putea culeage.

Dar la sămănătură este cea mai de treabă şi cea mai de întei regulă aciasta, ca bine să să cumpănească şi să să cerceteze pământul şi firea lui, cărui soi de lemn poate să fie mai bun şi mai priitoriu. Adeaseori arată însuş[i] firea aciasta, când cineva cercetează soiurile de lemn care mai nainte au fost acolo. Însuş[i] starea locului, unde să află pădurile, adecă subt ce climă sunt puse pădurile, duce de mână şi face pe pădurariul cu ştiință să poată socoti şi judeca cu siguranție şi fără greşală, cum trebue să urmeaze la sămănătură şi la alegerea soiului de lemn sau de pădure cu folos şi priință să să poată sădi, mai vârtos că pădurarii trebue să ştie ceaia ce este de priință, de folos şi de stricăciune fieştecărui soi de lemn.

Dup-aciasta ce s-au arătat aici mai sus şi pentru ca să nu ne abatem de la rânduială, cu care am urmat păn-aice, înceapem mai întei a arăta *cum trebue să se urmeaze cu sămănătura şi sădirea codrilor de stăjariu şi fag*.

Deci locul tăeturii de păduri, carele s-a curățit, trebue, după cum s-a arătat mai sus la pontul al doilea, acolo unde să poate să să are, iar de nu, cu greble de fier sau cu vreun alt chip trebue bine să să slăbească; dup-aceaia trebue cu săpători a

[43] [*Jitniță, jitnițe*, s. f., (înv.) magazie pentru grâne; hambar.]
[44] [*Lăduncă, lăduncі*, s. f., (înv.) cartusieră.]

BDD-A32596 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 09:22:13 UTC)

face gropşoare de o palmă[45] domnească, una de alta departe; dup-aceaste urmează puitoriul de sămânţă, care în fieştecare gropşoară aruncă câte o ghindă, apoi dau pământul cu piciorul la loc peste groapă ca de doao sau trei deagete de gros, şi aşa samănă tot locul de unde s-au tăiat pădurile. Unii obicinuesc a o sămăna ghinda la creaşterea luminii.

Prin cercare, s-a aflat cu dovadă cum că, arând sau săpând sau scurmând locul de sămânţă de stăjariu, aşa ca şi sămânţa lemnului de munte sau ca şi alte pâni să pot sămăna şi grebla cu bun fărşit. Dar acest chip de sămănare numai atuncia să poată face, când cineva să aibă sămânţă de prisos şi să n-aibă din destul oameni de lucru şi când să fie nevoe de a grăbi cu locuri mari de pădure. De este primăvară bună şi are priitoare şi umezoase vremi, atunci obicinuit răsare sămânţa în şeapte sau opt săptămâni şi îndată este împregiurată şi cu frunzişoare şi întru o vară creaşte mai înalt decât jumătate de palmă.

La sămănatul pădurilor de stăjariu sau de fag, mai întei trebuie doao lucruri a păzi: întei ca sămănătura să să facă primăvara şi al doilea, ca să facă aciasta lemn bun şi neated, numai cu mâni de oameni şi să nu să slujască cu lăsatul copacilor de sămânţă.

Întei pentru sămănătura de primăvară, deşi aceşti copaci după firea lor toamna au sămânţa lor coaptă şi atuncia o lapădă, din care aciasta cineva ar socoti cum că toamna trebue să şi samene, cu toate aceaste sămănătura de primăvară trebuie să să protimisască[46] de cea de toamnă, din princină pe o parte că şoarecii şi alte gângănii obicinuesc târziu toamna, negăsind la câmp nicio hrană, să să tragă la păduri şi acolo caută hrană. Drept aciasta, nimerind la un loc ca acela sămănat, pricinuesc mare stricăciune şi mănâncă sau strică crescăturile tinere, de nu de tot, dar o parte măcar dintr-însele. Deşi aceaste jigănii[47] primăvara es la câmp sau deşi însuş[i] câmpul poate să aibă acest fealiu de jigănii, totuş[i] nu pot aşa de mult să strice ca peste o iarnă întreagă, fiindcă sămănătura de primăvară îndată începe a încolţi. Pe de altă parte, iarăşi este sămănătura de toamnă supusă înghieţăturilor celor tari de către primăvară, care câteodată strică cu totul trunchişorul care încolţeaşte şi este foarte jingaş, şi aşa face pe nedeajde zădarnică, cum şi pe socoteala făcută cu împărţirea şi creaşterea de pădure.

Căci la al doilea, nu fără cuvânt nici fără pricini întemeiate, să sfătuiaşte de a nu să sluji de copaci de sămânţă, pe care să obicinuia mai nainte, la 40 sau 50 de paşi de loc a-i lăsa în tăeturile a pădurii. Aciasta o face cineva numai la nevoia cea mai de pe urmă, de vreame ce: întâi aciasta este cu bună samă că nu în fieştecare an

[45] [*Palmă*, *palme*, s. f., veche unitate de măsură pentru lungime (de aproximativ 25–28 cm), egală cu distanţa dintre extremitatea degetului mare şi a celui mic bine întinse în lături. *Palmă îngenuncheată* (sau *domnească*), veche unitate de măsură pentru lungime, mai mare cu aproximativ 3 cm decât palma.]

[46] [*Protimisi*, *protimisesc*, *protimisit*, vb., a prefera, a da prioritate.]

[47] [*Jiganie*, *jigănii*, s. f., (fam.) insectă parazită; animal sălbatic; jivină, lighioană. Contaminare între *jivină* şi *gângănie*.]

BDD-A32596 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 09:22:13 UTC)

să face deplin sămânţa de lemn, mai vârtos de stăjariu şi de fag, încă de multe ori nu rodeaşte câte 4–5–7 [şi] mai mulţi ani; în vreamea aciasta, părăjeaşte[48] de iznoavă locul tăeturii de pădure, crescând iarna şi altă buruiană, care apoi face de nu poate prinde pământul niciodinioară sămânţa ce cade, şi aşa să dă de sminteală[49] nedejdea şi sigura socoteală pentru împărţirea pădurii care să făcuse, şi sminteala este cu atâta mai fără scăpare cu cât, după rânduială, noaoa creaştere de pădure trebue îndată după tăetura pădurii la anul următoriu să dea colţi şi să crească; pe de altă parte, foarte rar să tâmplă ca la marginea pădurilor, unde stau stăjarii şi fagii sau la câmp limpede, unde soarele poate să aibă mai multă lucrare, să nu poată afla pe tot anul atâta de multă ghindă sau jir cât să poată trebui de sămănătură care să face cu mână de om. A doaolea sminteală la stăjariu şi fag este că sămânţa de copaciu cade drept subt tulpină sau cel mult la câţiva paşi de la tulpină, şi, după urmare, trebue să rămâe locuri sau meidanuri deşarte întru aceale tăeturi; iară la alte soiuri de copaci a cărora sămânţă nu e aşa greoae, ci mai mică şi uşoară, având aripşoare, din pricina aciasta lesne să poate împrăştia şi duce de vânturi, este primejdie cu atâta mai mare cu cât, în vreame de vânturi mari şi împotrivitoare, sămânţa aceaia o ia vântul şi o duce până afară din tăetura pădurii sau că rămâne numai unde şi unde la locuri de munţi adeaseori primăvara, fiind căzută sămânţa toamna sau în vreame călduroase şi în vreame de iarnă să spală de pe costişuri de omătul ce să topeaşte şi, depreună cu pământul, să trage în văi. După toate aceaste nu este cu putinţă de a putea acei copaci de sămânţă, mai vârtos când să fi stătut câţiva ani la locurile tăeturii de pădure, a-i rădica cu atâta socoteală şi luare aminte, fără a face o mare vătămare şi stricăciune tinerelor odrasle crescute, după cum unii din pădurari cu ştiinţă vor să să apuce că pot.

Cu un cuvânt, sămănatul tăeturilor cu lăsatul copacilor de sămânţă este un lucru foarte nesigur, care să împotriveaşte împărţelii făcute de pădure şi bunei rânduieli şi prin care să face numai o pădure mai mult cu lemn strâmb, foarte rar sănătos şi foarte rar înalt la lemn şi dezpotrivit.

În multe locuri, acolo, din pricina dezpotrivirii pădurilor, care s-au stricat cu obiciaiul cel de mulţi ani ce a fost acolo, de a lua şi a tăia într-ales numai cei mai buni copaci de cherestea, de a rumpe crengile de foc şi de a-i strica încă tineri fiind cu vitele, deci din pricina dezpotrivirii pădurilor şi fiindcă păduri ca aceaste de pe loc nu pot creaşte, drept aciasta anevoe este acest fealiu de locuri cu păduri cu totul a le curăţi, ca la vreamea sa să poată creaşte în urmă pădure potrivită, tare şi bună de cherestea. Ce pot folosi acolo copacii lăsaţi de sămânţă, în vreame ce ei în vârf au crengile tăiate şi sunt slabi şi, după urmare, nu sunt în stare de a avea sămânţă şi, deşi au, totuş[i] e foarte puţină?

Drept aciasta să arată fieştecărui moşinaş de păduri cu denadinsul, ca să samene lemnul după chipul ce s-a arătat mai sus.

[48] [*Paragină, paragini*, s. f., stare de neîngrijire, de părăsire a unui teren; abandonare.]
[49] [*Sminteală, smintели*, s. f., (înv.) tulburare, dezordine, stricăciune; pagubă; neplăcere.]

BDD-A32596 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 09:22:13 UTC)

Toate aceale soiuri de lemn cu frunză lată, ce fac sămânță aripoasă, trebue peste tot să să samene şi să să sădească ca şi lemnul de munte, ce are frunză țăpoşată, după cum să va arăta la pontul ce urmează.

Sămânța de lemn de munte sau de lemn cu frunza țăpoşată

Toată sămânța lemnului de munte sau cu frunză țăpoşată este coaptă obicinuit cu jumătatea sau cu sfârşitul lui octomvrie; drept aciasta, să culeg din copaci cucurează le, pe cât va fi de trebuință de sămânță la sămănătură de peste an şi peste iarnă, să păzăsc întru loc uscat. Cel mai bun lucru este ca aciastă sămânță, pentru materia ei cea unsuroasă şi răşinoasă, are acel dar că nici cucureazele nici grăunțele de sămânță [nu] pate aşa uşor stricăciune, măcar fie frigul cât de mare.

Cu întratul primăverii, adică când încep zile calde, cum şi preste toată vara, trebue a curăți sau a scoate sămânța din cucureaze. Pentru aciasta dar trebue tot moşinaşul de păduri, cu un an mai nainte de a tăia pădurea de pe locul de unde s-a rânduit să să tae, să fie grijitul din destul cu sămânță.

Chipul cum să curăță sămânța este foarte uşor, adică cucureazele strânse să se toarne pe țoluri, care să fie de zeace şi de mai mulți coți[50] de mari sau şi pe scânduri, care încă trebuie să fie bine lămbuite[51] una într-alta şi împrejur să aibă păreate, de o scândură de lat, în chipul unui sâcriiu. Deci, când apoi cucureazele pătrunse de fierbințeala soarelui să desfac, atunci trebuie să să ameastece bine cu greble de lemn şi să se întoarcă, pentru ca să cadă şi să să scuture sămânța dedesupt. Şi, fiindcă cu acest chip sămânța nu totdeauna cade, ci mai vârtos sămânța sau grăunțele ce sunt la ciocanul cucureazelor de unsuros ce este rămân lipite, pentru aciasta trebuie cucureazele să să poarte şi să să ameastece cu mâna în covăți, cu care acest chip şi cel de pe urmă grăunte trebuie să cadă în covată.

Osăbit de aciasta sunt un fealiu de măestrii de sămânță, care sunt făcute în chipul unui coperemânt de casă, cu perdeli de lemn împrejur, care pot să să deschiză sau să să rădice în sus şi iarăşi să să sloboază în jos. Aciastă măestrie este de aciasta bună, fiin[d]că în vreame de furtuni şi ploi rapede, sămânța ce se află la curățit cu atâta mai în grabă poate să să acopere, căci nimic nu este mai de stricăciune decât când sămânța umedă să pune în poloboace şi aşa să să ție, atuncia începe a se aprinde şi a putrăzi şi să strică de tot, şi aşa apoi nu este bună de nimica de sămănătură.

Obicinuit dau 32 coreațe[52] de cucureaze a lemnului larisul sau sorbul – 1 coreț de sămânță curată.

19 coreațe de cucureaze a molidvului – 1 coreț curat.

16 coreațe de cucureaze a ceatinului – 1 coreț curat.

[50] [*Cot*, *coți*, s. n., (înv.) veche unitate de măsură pentru lungime, egală cu aproximativ 60 cm.]

[51] [*Lamb*, *lamburi*, s. n., (pop.) deschizătură, scobitură, tăietură în lung.]

[52] [*Coreț*, *corețe*, s. n., (reg.) unitate de măsură pentru capacitate, echivalentă cu aproape un hectolitru şi un sfert, întrebuințată mai ales pentru cereale.]

BDD-A32596 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 09:22:13 UTC)

17 coreațe de cucureaze a bradului – dau 1 coreț curat.

Cu un coreț de grăunțe de acest fealiu de sămânță să poate sămăna locul de 1 200–1 400 sau cel mai mult 1 600 stângini în lung şi în lat.

Sămânța cea curățită şi dreasă sau cea desfăcută din cucureaze să poate pune în poloboace sau într-alte vase de lemn şi a să păzi sus la uscăciune, cu acel chip să steae doi şi trei ani foarte bine.

Sămănătura să face primăvara în luna lui apriI sau mai, după cum va fi şi vreamea. Sămânța să să ameastece cu a treia parte de pământ sau țărână cevaş umejoasă şi aşa, ca grâul sau săcara, să să arunce, fiindcă cu cât a fi mai deasă sămănătura, cu atât mai frumos lemn de cherestea să va face. De a fost pământul întei arat, atuncia trebuiaşte ceva grăpată sămânța, ca să fie în uşor acopărită cu pământul, căci aşa va încolți mai în grabă şi nu s-a putea spulbera de vânt aşa lesne, care să tâmplă de multe ori, când sămânța zace neacoperită la pământ.

Dup-aceaia, la şease săptămâni, când nu e mare uscăciune şi fierbânteală, şi când este vreame ceva ploioasă, dă sămânța colțul afară, carele are o coroană alcătuită de cinci sau şease gingaşe țăpoşate frunze. Este lucru vreadnic de însemnare că, când dă întei afară pelița sau coaja sămânții, ține deasupra încuiate aceale frunze țăpoşate şi acoperite până atuncia până când țăpoşatele frunze sunt de-ajuns de tari şi de crescute, ca să să poată lăți şi să poată suferi văzduhul, atuncia cade coaja jos şi lasă să crească slobod trunchiaşul, care poate că atuncia este lat de un deaget în lățime.

Deci, când tăieturile să fie curățite şi grijite cu chipul cel mai sus arătat, atuncia trebue prea bine să să păzească să nu intre vite şi vânat, şi pentru aciasta, când să fie trebuință, să să închidă şi cu garduri, ca tânăra de nou odrăslită pădure să fie până atuncia bine apărată, până când vitele să nu o poată strica.

Mulți au acea greşită socoteală, când văd că noaoa pădure creaşte îndesat şi drept deopotrivă, cum că trebuie cu tăetură a o rări, pentru ca să să dea, cum să zice, lemnului ce rămâne loc să poate creaşte mai bine şi mai lesne; ci aciastă greşită socoteală este făr de temelie şi urmarea ei va aduce mai multă pagubă decât dobândă, fiindcă cercarea şi ispitirea mai vârtos la lemnul de munte dovedeaşte împotrivă, căci îndată cât tânăra pădure este rară, atuncia îndată la al doilea an sloboade noao crengi de iznoavă şi, în chipul unii piramide, mearge de jos până sus, de ce făcându-ş[i] vârf şi necrescând drept nalt. Toate ceale mai bune a[le] lui şi mai putincioase mâzge[53], care-l hrănesc, să duc şi să răspândesc îndată, ca să zic aşa, din tinereațele lui într-aceaste crengi, care de ce să fac mai groase şi, după urmare, nu le mai poate lepăda. Însuş[i] lemnul lui din aciastă pricină nu poate niciodinioară să aibă nălțimea sa cea obicinuită, şi aciasta îl face, pentru multele crengi lățite, ce are din toate părțile, de nu-i bun de cherestea. Iar când la o noao tânără pădure să fie şi să crească copăcei deşi ca cânepa, atuncia ei sau trunchiul lor nu pot arunca şi slobozi de jos crengi, ci creaşte vârful lor tot drept în sus şi nalt,

[53] [*Mâzgă*, s. f. (pop.) seva plantelor.]

BDD-A32596 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 09:22:13 UTC)

crescând şi în butuc. Până ce la al optălea sau al noaolea an acei butuci sau copăcei pier de sine carii sunt mai slabi şi nu pot să crească aşa de în grabă după ceialalţi. Ei îş[i] fac sânguri loc şi aşa au un butuc neated, drept şi nalt, şi aceale crengi den jos, care sunt foarte slabe, încet-încet, se usucă, cad de sineş[i] jos şi butucul copaciului sau trupul lui, carele încă este în puteare, având ceale mai bune mâzge ce-l hrănesc, tămăduiaşte îndată rana sau locul unde a fost creanga, căci el, fiind încă în creaştere, are puteare şi mâzgă sau materie destulă ca să poate creaşte locul acela şi să umplă şi coaja cu lemn. Cu acest chip şi numai, poate să să aibă lemn bun de cherestea şi nalt la butuc. Aşijderea este şi la lemnul cu frunza lată, precum e stăjariul şi frasinul. Deci aseamene trebue să să urmeaze, când scoposul[54] este de a face lemn bun de cherestea; şi încă cu atâta mai vârtos trebue a urma acest fealiu la lemnul cu frunza lată, cu cât acest soi de pădure de tânără încă sloboade tare crengi, când să steae şi să crească în voe şi rar. Să poate cineva încredinţa de aciasta cu lesnire, când să ia sama la aceale păduri, unde cresc stăjari şi molidvi – stăjarii stau de jos până sus ca o lumânare fără crengi şi după urmare cel mai frumos lemn de cherestea.

Dreapt aciasta, când o pădure de nou creaşte cu lemn strâmb şi crengos, atuncia cu bună samă nu este altă pricină decât că s-au sămănat tare rar ori că în urmă au rărit-o, pricini de care fieştecare moşinaş, carele voiaşte a rodi lemnul bun, trebuie pre tare să să fărească.

Pontu[l] 5.
Trebuinţa sau nevoe ca tot moşinaşul de codru să ţie buni şi cu ştiinţă pădurari

Precum, pe de o parte, acolo în toate chipurile să pustiesc şi să jecuesc pădurile, aşa, pe de altă parte, moşinaşii de păduri n-au avut povăţuire nice în purtare de grijă întru a avea păzitorii şi a ţinea pădurari care să fie cu ştiinţă la rândul pădurii. Şi deşi ţin unii, dar ţin acest fealiu de oameni carii n-au nicio ştiinţă de treaba şi rândul pădurilor. Căci să află la acea socoteală că un pădurariu n-are trebuinţe de mai multă ştiinţă şi-i destul numai să păzască pădurea. O socoteală şi o urmare ca aciasta trebue cu totul să lucreaze împotriva scoposului aceluia, cu carele trebue pădurile să să tae, să să hăznuiască şi să să cultiverisască sau să să grijască, şi pentru vreame viitoare să să păstreaze şi să să ţie la bună stare.

Ce poate un om, care de toate ceale mai sus arătate nimica nu înţăleage şi n-are nicio ştiinţă de măsurile şi chipul gospodării şi ţinearii pădurilor în bună stare? Ce poate deci un om ca acesta să facă pentru păduri, peste carele el este pus purtătoriu de grijă şi rânduitoriu făr de nicio luare aminte? Dintr-o urmare ca aciasta, doao lucruri poate cineva să închiiae: ori că însuş[i] stăpânul moşiei n-are nicio ştiinţă şi înţăleagere de gospodărie şi grijirea pădurilor, ori că este cu

[54] [*Scopos*, s. n. (înv.) scop, intenţie.]

BDD-A32596 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 09:22:13 UTC)

nebăgarea în samă pentru buna stare a lor. Atuncia este stricăciune şi paguba pădurilor îndoită şi groaznică, când nice stăpânul, nice sluga nu ştie de rândul şi rodirea în urmă a pădurilor, care acolo sunt foarte trebuitoare. Iar când stăpânul să fie cu nebăgare în samă, atuncia urmează aceaiaş[i] stricăciune şi nici este de suferit un lucru ca acesta. Ceaia ce pe moşinaşii din Bucovina dezvinovăţeaşte este aciasta, că ei pân-acum n-au avut nici poveţuire şi învăţătură, nici n-au văzut o rânduială de păduri.

Drept aciasta, pentru ca să să întâmpine acestui rău şi nerândueli, trebue tot stăpânul de moşie să ia acest fealiu de măsuri, ca să deae purtarea de grijă peste păduri acelor oameni, carii aciastă orânduială de codru au luat-o bine la priceapere şi la înţăleagere şi care, pe cât să poate, au toată sârlinţa de a griji rodirea, creaşterea şi buna stare pădurilor, după învăţătura şi povăţuirea aceştii orândueli. Şi pentru mai mare ajutoriul şi îndreptarea moşinaşilor de codri, să dă poruncă prin deregătorii de acolo a locului, pădurarilor, ce să află aşezaţi pe moşiile vistieriei, ca să nu lipsască de a cerceta din vreame în vreame pădurile stăpânilor de moşii şi a ajutora, dându-le căzutul sfat, îndreptare şi învăţătură. Drept aciasta, directorii ţinuturilor şi a[i] lor oameni, nu mai puţin vătafii[55] stăpâneşti, cum şi însuş[i] stăpânii sunt datori asupra moşiilor lor de a purta de grijă, nu numai pentru cruţarea pădurilor, ci peste tot şi pentru cea cu de-amăruntul împlinire şi urmare aceştii rândueli de codru.

Pontu[l] 6.
Greşalele ce să arată mai în jos sunt cu tărie oprite

Aprinderi de păduri. – Nespusă stricăciune face aceea acolo obicinuită dare de foc pădurilor, care în vreame de vară mai vârtos la păduri de molidv obicinuiesc a face din răotate păstorii de vite sau însuş[i] lăcuitorii pădurilor sau pentru ca să deschidă nou imaş sau ca să facă lazuri[56], pământuri de arat sau fânaţe. Pădurile de acolo au un fealiu de iarbă, ce se chiamă iarbă de câmp sau, cum îi zic, de care albinele ceale de pădure culeg cea mai multă hrană. Aciastă iarbă în vreame de vară să aprinde de cea mai mică scânteae de foc şi mearge arzând ca pucioasa făr de oprire; para ei apucă apoi la rădăcină şi la trunchi şi dă foc în scurt pretutindene, încât abia în câteva săptămâni să poate potoli. Care stricăciune neîntoarsă nu să face pentru tinerii copăcei, care cu acest chip ard de tot şi să prăpădesc.

Deci, fiindcă acest rău obicinuit vine o parte din pricina imaşilor de vite, păşunând vitele şi lăsându-le să calce toată pădurea fără nicio deosăbire, a[l] car[ui] lemn mare şi fără nicio rânduială de împărţală a codrului şi, pe o parte, iarăş[i] să pricinuiaşte de acei podani, carii în mijlocul pădurilor ş-au făcut case sau

[55] [*Vătaf, vătafi*, s. m., (în trecut) administrator al unei gospodării boierești sau mănăstirești.]

[56] [*Laz, lazuri*, s. n., (pop.) teren despădurit (de curând), curățat de tufe, de rădăcini și transformat în loc arabil sau în pășune.]

BDD-A32596 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 09:22:13 UTC)

bordeae şi trăiesc sânguri depărtaţi de sate, drept aciasta are tot moşinaşul de pădure a griji:

Întei ca când podanii lui să nu să poată ajutora fără păşunea de păduri, atuncia el acest fealiu să pozvolească[57] imaşul trebuincios pentru vitele lor, ca imaşul acela să să despartă şi să să împartă cu rânduială, după sate, adecă fieştecăruia sat să să împartă şi să să dea de păşune locul ca acela unde pădurea să află mai înaltă şi mai tare de la pământ crescută sau la locuri ca aceale care pădurariul sau vătavul de pădure va însemna; afară de locurile aceale trebue subt cea mai grea pedeapsă să le fie oprit de a-ş[i] păşuna vitele. Cu acest chip să va putea mai în grabă, când din nenorocire să să întâmple aprinderi, urmări şi afla pe vinovatul sau când acesta să nu se afle, atuncia să va trage tot satul la cuvântul de răspundere. Păstorilor şi păzitorilor de vite să nu le dea voe a purta cu sine scăpărători, amnariu şi iască; şi mai vârtos în vreame de vară să n-aibă voe nicedecum a face focul la locuri ca aceaste, cum şi drumeţii, ce trec prin codrii ca aceşti, nu trebue să aibă voe în vreame de uscăciuni să tragă tutun, fiincă aciasta este adevărat şi din nenorocire sunt şi pilde cu dovadă, că şi din beutul de titin [tutun] poate să să întâmple foc: numai cât [să] cadă iasca aprinsă din lulea pe iarbă uscată, care îi zic iarbă de câmp, şi îndată prinde foc şi arde, mergând. Pentru aciasta, fieştecare păzitoriu de codru trebuie să aibă poruncă şi este datoriu adeaseori, mai vârtos în vreame de uscăciune, ce să tâmplă peste an, a umbla şi a călca cu sâlinţă pădurea sa şi locurile împărţite de treaba păşunii. Şi, fiindcă păşunarea acolo în ţară zăboveaşte până târziu în toamnă şi păstorii nu pot fără foc pentru frigul ce cade, pentru aciasta luarea aminte a pădurariului trebue să fie ca el să dea voe şi să le areate locul de făcut foc, acolo unde să poată să fie fără stricăciune şi fără primejdie.

Al doilea, podanii carii trăesc în mijlocul pădurilor, în laturi de la oameni, obicinuiesc, pentru ca să-ş[i] lărgească pământurile sau lazurile lor, a aprinde pădurile ce sunt pe aproape, de unde aseamene să stârnesc mari arsuri la vremi tari vânturoase şi în vreame de uscăciune. Pentru aciasta, fieştecare stăpân de moşie prea bine va face, când el pe aceşti ca tâlhari sângurateci trăitori podani, stricându-le lăcaşurile, să le arate locul în sate şi acolo să-i aşaze. Iar când una ca aciasta, după starea locului, să nu să poată face, atuncia trebue pădurea sau lemnul acela ce va [fi] primprejur şi lângă pământurile lor, din jur-împrejur să să însemneaze de pădurariu şi în tot anul să să cearce, şi aşa să să apere de aprinderi, cum şi de toate alte neajunsuri. Cu un cuvânt, trebue vinovatul, prinzându-să şi mai vârtos aceia carii dau foc cu denadinsul şi pricinuesc arsuri ca aceale, să să pedepsască după întâmplările vârstii lor şi spre pilda altora, cu pedeapsa cea mai sâmţitoare.

La cea de pe urmă, când cu adevărat să să stârnească aprindere ca aciasta, trebue să să cheme cu[m] mai în grabă toate satele, dând semn ori cu tragerea clopotelor sau cu alt chip, şi, fiind cu topoare, hârleaţe şi alte ca aceaste, să alearge

[57] [*Pozvoli pozvolesc, pozvolit* vb. (înv. şi reg.) a permite, a îngădui; a autoriza.]

BDD-A32596 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 09:22:13 UTC)

spre ajutoriul pădurilor şi împrejurașilor megiași trebue să să dea de aciasta ştire ca să să întâmpine răul şi stricăciunea la vreame şi cu toată mai nainte purtarea de grije; pentru ca să să ție cale focului, să nu poată apuca nainte, trebuie a arunca şi a face gropi, a depărta frunza şi vreascurile şi iarba cea uscată şi, câteodată, când pădurea este tare şi deasă crescută, a tăia drumuri întregi late de 6 sau şi mai mulți stângini, şi lemnul tăiat să să arunce într-acea parte unde focul arde – şi aşa, cu acest chip, să să deschiză locul, ca para să nu poată găsi hrană ca să meargă înainte.

Arsuri de răşină fără de rânduială. Fierberile de răşină în codrii de molidv totul să să volnicească şi să fie slobode, din pricină că pociumbii sau tulpinile rămase şi vreascurile ce mai sunt prea bine pot să să iae la această treabă, mai vârtos în Bucovina, unde în multe păduri cu mulțime să află acest fealiu de lemn zăcând la pământ, oborât de vânt, şi alte strâmbături şi cusururi. Dar şi la aciasta acolo este nerânduială şi o foarte stricătoare hăznuire de pădure, fiindcă şi lemnul cel stătătoriu îl tae la fierturi de răşină sau din lemnul stătătoriu aleage, tae de surceale şi aşa, cu acest chip, prăpădesc mulțime şi mii de copaci. Cu acest chip zeace cuptoare de fiertura răşinii nu sunt în stare de a arunca atâta câştig sau folos câtă stricăciune face codrului numai un cuptoriu.

Deci, pentru mai lesne priceaperea lucrului şi pentru ca să să areate fieştecărui stăpân de moşie troposul[58] de a ținea cuptoare de fiertură de răşină şi chipul de a face aceiaş[i] dobândă, fără vătămarea pădurilor, trebue stăpânul moşiei mai nainte de toate a rândui şi a aşeza în pădurile sale, din care el voiaşte a avea acestu fealiu şi alte folosuri, aceaste ce mai jos urmează:

Întei, după curățirea tăeturii, trebuie pociumbii sau rădăcinile molidvului să să scoată şi cusururile ce or mai fi de curățit, care de nimic alt[ceva] nu sunt bune, să să ducă la cuptoarele unde să fiiarbe răşina şi numai atuncia să să dea voe a lua la aciastă treabă şi lemnul ce zace, când să fie de prisos lemnul şi alt alişveriş să nu să poată face cu dânsul într-acea parte.

Al doilea, niceodinioară nu trebue a aşeza cuptoarele aceaste de fierberea răşinii în mijlocul pădurii, de unde poate să să întâmple adeaseori aprinsături şi pagube; ci, pe cât să poate, să să facă la locuri despărțite ori la locuri slobode sau pustii nu departe de sate.

Al treilea, trebue pentru treaba fierturii răşinii a pozvăli de a face numai bordeae cu cuptoare în pământ, iar nu heaiuri[59] sau case ridicate de la pământ, căci aciasta este aproape de înțăleagerea fieştecui, că la un cuptoriu rădicat sus de la pământ trebuesc mai multe leamne decât la cel în pământ; peste aciasta, cuptoriul în pământ este şi mai de folos şi mai lăsătoriu, fiindcă la cuptoriul cel rădicat afară de la pământ cea mai multă materie să răspândeaşte prin para care sloboade în toate părțile şi aşa să duce cu fumul în văzduh şi piare, unde acel de pământ să poate de a fi puteare arde cu surciale şi dă mult mai mare folos, fiind lăsătoriu.

[58] [*Tropos*, *troposuri*, s. n., (înv.) manieră, fel de a se purta.]

[59] [*Hei*, *heiuri*, s. n., (reg.) dependință, acaret (în jurul casei, anexă).]

BDD-A32596 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 09:22:13 UTC)

Al patrălea, pădurarii lui sunt datori de a cerceta cuptoarele aceale cu sâlință, grijind de a depărta tot ce poate fi de stricăciune, cum şi de aceaia trebue să aibă în purtare de grijă ca după ce pociumbii de molidv să vor scoate cu rădăcina lor afară, apoi groapele ce vor rămânea să fie bine astupate şi asămănate[60] cu pământ, ca sămânța ce va cădea să n-aibă zminteală la creştere.

La cea de pe urmă, lucrătorilor de răşină să fie slobod a lua de ars numai rămăşițele şi lemnul acela ce a fi zăcând la pământ şi poate bine va face stăpânul moşiei, când el şi acest lemn să-l rânduiască cu stânginul ori cu carul şi să nu lase a călca pădurea după plăcearea cuiva.

Îngrădituri prăpăditoare de păduri. Aseamene este un obiciai acolo carele nu mai puțin prăpădeaşte pădurile, cu făcutul gardurilor şi a răzloagelor[61] la grădini, la țarini şi la fânață, la care ei pun alăturea câte doi pari din mari despicături făcuți şi câte doao leațuri de codru nelucrate, pe multe locuri pune cel mai tare şi mai bun lemn de păreate. Deci ei oboară la pământ cu tăiatul pentru îngrăditură cel mai bun şi mai frumos lemn de l[e]ațuri[62] şi de căpriori[63] şi dintr-aciasta fac pari şi popreale şi ceaia ce este mai rău că peste iarnă ei ard gardurile şi de primăvară de iznoavă iarăşi le pun.

Întei, obiciaiul acesta este pentru aciastă pricină foarte de stricăciune şi de pagubă, fiindcă lemnul ce este de aciastă triabă îl tae când el mai bine creşte şi îl aleg acolo unde pădurea este mai deasă şi mai crescută, pricinuind cu aciasta multă stricăciune ceialalte păduri, că să prăpădesc multe mii de lemn tânăr, care, când să fie fost cruțat, cel mai bun lemn ar fi dat cu vreame.

Asemenea, al doilea, fiindcă acest chip de făcut garduri pe tot anul să în[n]oiaşte, deci nu numai pădurii, ci şi însuş[i] țăranului aduce îndoită păgubire, căci pe de o parte să pricinuiaşte o ne-ncetată pustiire a pădurii şi pe de altă o pe tot anul de iznoavă ostăneală țăranului, care el ar putea să o facă pentru alte trebuințe.

Deci, pentru ca să să pue şi la aciasta oarecare măsuri şi hotară, şi pentru ca să să abată stricăciunile, drept aciasta tot lucrătoriul de pământ este slobod numai acolo să pue garduri unde o mare nevoie să ciară, şi aceale trebue să fie împletite din răchită, alun şi dintr-alt lemn netrăbuitoriu; de pari de gard să să iae creangele sau vârfurile, care în tăeturile pădurii să află căzute la pământ. Acel fealiu de garduri, de vor fi bine făcute, trăesc mulți ani. Lângă aciasta, fieştecare moşinaş sau măcar vătafii de pe moşiile lor vor şti din ce fealiu de ciretei[64] pot să se facă garduri fără de stricăciune sau de au pădurile acest fealiu de sălci[i], care să poată

[60] [*Asemăna*, *asemănat*, vb., (înv.; tr.) a nivela, a netezi.]

[61] [*Răzlog*, *răzlogi*, s. m., (reg.) despicătură lungă din trunchiul unui copac, întrebuințată la îngrădiri; scândură groasă; dulap.]

[62] [*Leaț*, *leațuri*, s. n., bucată de lemn lungă şi îngustă, de obicei în patru muchii şi adesea fasonată, folosită în tâmplărie şi la construcții.]

[63] [*Căprior*, *căpriori*, s. m., fiecare dintre bârnele încrucişate care alcătuiesc scheletul acoperişului unei case.]

[64] [*Ciritel*, *ciritei*, s. m., tufiş din copăcei, desiş.]

BDD-A32596 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 09:22:13 UTC)

lua de treaba aciasta. Împregiurul țarinilor, fânațelor și iamașurilor depărtate, adecă acolo unde trebuiaște a să îngredi, să pot săpa șanțuri, și așa mult mai bine a păzi țarinile de întratul vitelor, decât cu gardurile, după cum fac acum, de să strică atâta pădure. Căci șanțurile, fiind o dată bine făcute, de nu va fi locul prea tare năsipos, să pot dreage pe tot anul cu puțină ostăneală și așa să pot ținea mulți ani. La săpatul șanțurilor, țărâna să aruncă afară pe margine împregiurul țarinii ca un iaz și ține multă vreame atât de bine cât și gardurile.

După toate aceaste trebue stăpânii sânguri să aibă acea în purtare de grijă ca podanii lor să se îndeamne de a face *garduri vii*. Acest scopos folositoriu poate să să săvârșască când stăpânul moșiei să dea o mică îndemânare sau ajutoriu cu bani ori cu alt chip podanilor săi, mai vârtos acelora cari ar arăta sâlință la aciastă. Garduri vii să fac din răchiți, puindu-să în pământ cruciș, dar și dintr-alt fealiu de lemn, ca acela care creaște fără de sământă. Așijderea pot să să facă garduri vii cu punere de tot soiul de spini, cum e porumbelul[65], spinul, măceșul și păducelul și ca de aceaste, care, când să să samene cu de-anadinsul pe marginile sau laturile țarinilor, fânațelor ori a imașului, să înmulțăsc și cresc apoi sângure de sine așa de des, încât nici cel mai mic dobitoc nu este în stare să poată treace sau răzbate. Garduri ca aceste trăesc în veaci și cu vreame dau din crengile lor atât nuiale bune pentru dreagerea gardurilor vechi, cum și lemn mic de ars. Din care nu puțină odihnă să pricinuiaște țăranului, care de multe ori nu poate mearge la leamne, de omăt mare sau de viscol.

Rumperea coaji pe împrejurul lemnului. Mai p[r]etutindene și în ceale mai multe păduri este acel stricăcios obiciai că podanii, pentru ca să-ș[i] lățască țarina și fânațul care merg alăturea cu pădurea, până și în mijlocul pădurii, pentru ca să poată avea mai mult lemn căzut, jupesc din răutate copaci întregi stătători împregiur și ciocârtesc, din care pricină lemnul să usucă și cade în vreame de vânturi tari. La aciasta trebue fieștecare pădurariu cu sâlință și cu de-amănuntul să fie priveghietoriu și, prinzând pe niște călcători[66] ca aceștia, îndată să înștiințeaze pe stăpânul său, care osebit de împlinirea pagubii lemnului ce au stricat, trebue să să rânduiască să și lucreaze de boeresc[67] la angarii[68] împărătești ori la ceva spre folosul pădurii.

Tăiarea creangelor de copaci. Aseamenea stricăciune, și care foarte mult împiiadecă copacii cei tineri de a creaște mari, să pricinuiaște din tăiatul creangelor copacilor stătători, cari mai mult să tâmplă la aceale părți unde-i puțin lemn de cel căzut și vreascuri, și țăranul caută cu chipul acesta să strângă lemn de ars, acest obiciaiu este mai vârtos la păduri de munte cu frunza țăpoasă unul din ceale mai

[65] [*Porumbar, porumbari*, s. n., arbust sălbatic din familia rozaceelor, cu ramuri spinoase, cu flori albe; varietate de scorombar (*Prunus spinosa*).]

[66] [*Călcător, călcători*, s. m., persoană care calcă sau încalcă o lege, o dispoziție etc; prădător, hoț.]

[67] [*Boieresc*, s. m., (înv. și reg.) clacă, muncă gratuită pentru boieri.]

[68] [*Angara, angarale*, s. f., (înv.) dare în bani sau în natură peste cele legiuite.]

BDD-A32596 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 09:22:13 UTC)

vătămătoare, după cum sunt pilde, că copacii cu o sută de ani abiia ajungea la acea grosime şi mărime, cari au alţi copaci cu patruzeci de ani, ce nu i-au stricat cu tăiatul creangelor.

Mai bine este stăpânul moşiei, acolo unde nu este lemn zăcaş[69], să hotărască, după numărul podanilor săi, nescaiva părţi de pădure de aciastă trebuinţă, şi pe tot anul aşa să rânduiască, decât, prin tăeturi de aceaste de crengi, să să dea primejdii de a avea în urmă în toată pădurea sa numai lemn strâmb, în loc de lemn bun şi neated sau de a avea acest fealiu de lemn, care de pe loc să nu crească mai mare. Drept aciasta mai bine este de a rândui, după cum mai sus s-a zis, niscaiva părţi de păduri de aciastă trebuinţă, căci este cu neputinţă ca ţăranul să poată trăi fără lemn de foc, deci el va căuta cu tot chipul să să grijască de frig, fie şi cu cea mai mare stricăciune a pădurii şi va fi sâlit, fiind de nevoe, a înşela şi pe cei mai buni pădurari.

Iar într-aceale locuri unde este din destul lemn de cel zăcaş, şi podanii numai pentru îndemână ca să nu meargă mai departe să pozvolesc singuri a pricinui stricăciune ca aciasta, trebue aciasta nerânduială şi pozvolenie cu tărie să să oprească.

Drumuri fără treabă prin păduri. Aseamenea de stricăciune şi pentru podlogarii[70] de lemn şi călcătorii de păduri mai cu îndemânare sunt drumurile ceale multe, care fieştecare ţăran îş[i] face la casa lui, la pădure. Aciasta face mai grea paza pădurii şi înmulţeaşti tâlhăriile de lemn, fără a le putea opri.

Drept aciasta, trebuiaşte toate drumurile de pe laturi a le strica şi din fieştecare sat a lua, după trebuinţă, numai unul sau cel mai mult doao drumuri la pădure. Lângă aciasta trebue a hotărî ţăranilor zilele pe săptămână în care ei să poată merge la pădure, pentru ca să strângă cusururile de lemn netreabnic, de cari ei au trebuinţă, ca atâta pădurarii cum şi alergătorii lor să ştie să să păzească şi să poată întâmpina toată stricăciunea ce s-ar putea întâmpla când ei să n-aibă ştire. Afară de aceaste zile, niciun stăpân să nu fie pozvolit de a mearge şi a călca pădurea cu toporul sau într-alt chip, fără pricină. În imaşurile ce or fi rânduit în codru şi locurile de păşunat să nu fie slobod nice unui păstoriu şi păzitoriu de vite a purta şi a avea cu sine topor, ci pentru siguranţia şi apărarea despre lupi trebue să poarte măcao[71] (Stocke mit eisernen Ringen) ferecate cu fier şi ascuţite, fiindcă ceale mai multe jupiri de copaci, tăeri de crengi, ciocârtituri şi surceale tăiate din copaci, obicinuit să fac de dânşii şi aşa că şi dând peste pagubă cu greu să pot afla şi dovedi făcătorii şi trage la căzuta pedeapsă.

Dărămatul pentru oi şi capre. Osăbit de aciasta este şi acel stricăcios obiciai, mai ales la munţi, de darmă în vreame de iarnă, pentru oi şi capre, bradul şi molidvul şi le aruncă de hrană. În păduri mari şi numai la cea mai mare nevoie să

[69] [*Zăcaş*, adj., (pop.) bolnav.]

[70] [*Potlogar*, *potlogari*, s. m., persoană necinstită care înşală pe alţii; pungaş, cscroc, şarlatan, hoţ.]

[71] [*Măciucă*, *măciuci*, s. f., bâtă lungă şi groasă cu măciulie (ferecată) la un capăt.]

BDD-A32596 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 09:22:13 UTC)

poate pozvoli dărămatul; dar iarăşi numai într-acea parte de pădure, care la anul viitoriu este să să facă tăetură sau numai la locuri depărtate, unde să fie deosebit lemn strâmb şi nebun de nimică, iar amintrelea cu tărie să să oprească şi niciodinioară să nu să lase podanii de a întra şi călca pădurile ceale mai de frunte cu scoposul acesta.

Greblatul muşchiului de pe copaci. Nu mai puţin obicinuiesc unii a grebla muşchiul de prin păduri, împreună cu frunzele căzute şi a le împrăştia în grajduri în loc de pae de aşternut pe subt dobitoace.

Aciasta este foarte de stricăciune lemnului mare ce se află în creaştere, fiindcă prin aciasta rămân goale rădăcinile copaciului şi i să ia umezeala, care lui îi trebue ca un gunoiu ce-l hrăneşte şi peste aciasta să strică încă şi mult lemn sau copăcei tineri cu zgăriatul şi să batgiocuresc. Drept aciasta, greblatul muşchiului şi a frunzii trebue numai cu acel chipul să să pozvolească, ca frunzele şi muşchiul numai de mai sus să să iae, iar nu până la partea cea mai de jos, pentru ca rădăcinile să poată totudeuna din destul rămânea acoperite, şi aciasta, să înţăleage, numai la păduri înalt crescute, unde lemn de cel tânăr nu este.

Pontu[l] 7.
Poruncă de oprire pentru capre şi oi

După cum toate crescăturile tinere, tăeturile de pădure sămănate şi locurile care au lemn tiner, trebue câţva ani să fie apărate şi cruţate de toată păşunarea, aseamene este de trebuinţă ca [şi] caprele, care sunt cel mai stricătoriu dobitoc de pădure, cu totul să să oprească de la pădure şi nice să nu să pozvolească la locuri ca aceale unde de an în an să tae lemn şi unde tăeturile pe o parte să samănă, iar pe altă parte să lasă pociumbii ca să sloboadă mlădiţe şi să facă de nou lemn, fiindcă acest soi de dobitoc să sue şi să caţără în toate locurile, sare şi peste garduri, cercându-ş[i] hrană din mlădiţele ceale tinere şi frunză, care foarte le place. La munţi, unde nu să poate pretutindene a se face garduri prinprejurul tăeturilor de pădure, unde s-a făcut sămănătură de lemn, sunt caprele cu atât mai primejdioase cu cât, în puţină vreame, botjocoresc o întreagă pădure de nou crescută. Ele rod jingaşele şi ceale mai de frunte mlădiţe, şi aşa un copăcel, încă la începutul creaşterii lui, să face strâmb, scoate crengi din jos şi nu poate mai mult să crească în sus.

Pontu[l] 8.
Pentru steclării, băile de fier şi facerea potajului[72] sau fierturile de cenuşe

Cu cât sunt de folos alişveriş şi tragerea banilor în ţară sticlăriile, băile de fier şi fierturile de cenuşă, cu atâta mai cu mare socoteală şi rânduială trebue să să

[72] [*Potasă*

BDD-A32596 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 09:22:13 UTC)

chivernisească[73], fără de a jărtfi în puţină vreame păduri întregi. Stăpânul pădurilor trebue totdeauna şi întru alişveriş ca acesta să aibă aşa luare aminte, ca la hăznuiala pădurilor sale să nu treacă peste măsură sau să facă aceaia ce poate pricinui mai multă chieltuială de lemn, mai multă pagubă decât dobândă şi, cu vreame, o cu totul prăpădenie şi pustiire pădurilor sale. Drept aciasta numai la aceale părţi de loc să pot pozvoli aşezări de steclării, de băi de fier şi de fiertură de cenuşe, unde e îndestul lemn şi alt alişveriş cu dânsul nu este, de grijă că, cu vreame, poate să urmeze lipsă. Dar şi la aciasta trebue rânduiala aciasta de pădure să să urmeaze şi să să păzască, adecă ca tot lemnul, trebuitoriu la lucrarea steclerii, fierului şi cenuşii, să să tae după cum s-a orânduit, să să care la vreame cuviincioasă, tăeturile să să lase iară să crească, dar nu după cum se obicinuiaşte a face dintr-însele poeni şi a le preface în arături şi fânaţe.

Unde sunt băi de fier, atât pentru paza de foc cât şi a nu zăhăi creaşterea pădurii tinere, trebue, pe cât a fi în putinţă, să nu să pozvolească cărbunărie să să facă în locurile tăiatei păduri, ci să să rânduiască şi să să dea afară locul unde nu poate să urmeaze stricăciune; iară cărbunarilor să să dea tare poruncă, ca, de nu s-a putea amintrilea şi le va căuta a aşeza cărbunăriile lor în mijlocul codrilor, atuncia şi mai vârtos în vreame de vânturi mari, osăbit la munţi unde uneori mari fortuni şi viscolituri să scornesc, cărbunarii să aibă în grijă şi foarte să iae sama ca stolurile[74] cărbunăriei, cum sunt aprinse, să nu le deschiză vântul şi să le împraştie ducându-le cu pară, din care să scornesc focuri şi, după urmare, stricăciuni.

Pontu[l] 9.
Pentru pădurile târgurilor şi a[le] săteanilor sau răzăşeşti

Cea mai multă pustiire şi stricăciune de pădure şi fără orânduială şi fără socoteală tăeturi de păduri, acolo să fac, în pădurile ce au de stăpâni târguri şi sate. Fieştecare târgoveţ şi fieştecare sătean creade că ar avea o volnicită dreptate a putea tăia lemnul după plăcearea sa, fără de măsură, când şi cât îi va plăcea, nu păzesc tăiat şi să pozvolesc până şi de a face după rădicarea lemnului din locurile unde s-a tăiat pădurea, pământuri, fânaţă şi imaşuri, arzând huciaguri[75] de copăcei tineri ce mai găsesc, şi cu acest chip au căzut la pustiire mai toate pădurile, mai vârtos cele ce se află pe lângă târgurile ceale mai mari, unde fieştecare târgoveţ sau sătean tae şi duce lemn de vânzare la târg în toată vreamea.

Ce după cum scoposul prenălţatei împărăteştii măriri nu este de a opri târgoveţilor sau săteanilor de a-ş[i] hăznui pădurile, cu rânduială, mai vârtos că

[73] [*Chivernisi*, *chivernisesc*, vb., (înv.; tr.) a administra, a conduce.]

[74] [*Stol*, *stoluri*, s. n., (înv.) grămadă de lemne pregătite pentru a fi transformate în cărbune prin ardere înceată.]

[75] [*Huceag*, *huceaguri*, s. n., (reg.) pădure mică; crâng.]

BDD-A32596 © 2011 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 09:22:13 UTC)

scoposul mearge numai şi numai asupra dreagerii şi ținerii în bună stare a pădurilor acestora, aşa, pe de altă parte, mearge scoposul şi voiaşte a sa împărătească mărire a micşora pozveleniia de toată stricătoare şi fără de rânduială tăiarea de lemn. Drept aciasta să şi poruncesc aceaste de mai jos următoare:

Întei. Toate pădurile aceale, care au târguri şi sate de stăpâni, trebue prin pădurari cu ştiință să să socotească şi să să hotărască cât lemn de cherestea şi de ars poate să să aibă din pădure într-un an, țind pădurea în bună stare. Preste care măsură şi samă, subt grea pedeapsa nicidecum să nu să poată păşi.

Al doilea. Afară de luna lui dechemvrie, ghenarie şi fevruarie, să nu să tae nicedecum lemn şi la tăiarea lemnului trebue să să urmeaze şi să să păzască chipul şi regulile ce s-au rânduit într-aciastă rânduială de pădure.

Al treilea. Cât va fi putință, trebue târgoveții şi satele răzăşeşti să să sâlească ca să grijească pădurile lor şi să le samene sau măcar să li se dea poruncă şi să să facă ca tăeturile curățite să le ție în stare, ca să poată da iarăş[i] lemn. Aciasta să poate săvârşi cu atâta mai bine când fieştecărui târgoveț şi sătean, carele are parte în pădure, să să porunciască ca să strângă pe tot anul o samă de sămânță. Cu acest chip ei vor putea cu atâta mai bine sămăna şi griji tovărăşeaşte tăeturile ceale curățite, cu cât o strângere ca aciasta de sămânță nu le face nicio cheltuială, afară numai o puțină ostăneală toamna, când ei şi fără de aciasta n-au alt lucru, ostăneala care cu drept este să o facă, pentru ca să grijască de sineş[i] şi de moştenitorii lor.

Al patrulea. Fiindcă târgurile acolo au rânduială de judecătorie, drept aciasta stăpânirea aciasta este datoare a priveghiia la toate şi a răportui nerânduelile ce s-or fi făcând. Maghistratul are datorie de a avea aciasta în purtare de grijă şi a opri prăpădeniia pădurilor lor.

Al cincelea. Numai atuncia să aibă voe târgoveții şi satele, care au a[le] lor însăşi păduri, de a putea vinde lemn, când pădurile lor să aibă lemn de prisos, şi, după urmare, când să să poată tăia şi duce lemn de vânzare, fără a să lăsa pe sineş[i] în strâmtoreală de lemn de cherestea şi de ars. Deci, când aciasta să nu fie, adecă când pădurea abia să fie pentru trebuința lor, atuncia cu totul trebue să să oprească de a tăia lemn de vânzare din pădure.

Al şasălea. Toate aceale noao lazuri şi arderi de păduri, care sunt de stricăciune şi piardere pădurelor, să porunceaşte cu tărie să fie oprite. Toate maghistraturile şi diregătorii, care nu vor urma aceştii porunci sau carii vor treace cu vedeare sau vor pozvoli peste porunca, să porunceaşte să fie traşi la cuvânt de răspundere; aşijderea şi pentru alte tâmplări care să fac cu stricăciunea pădurilor.

Al şeaptelea. S-au obicinuit târgoveții şi țăranii răzăşi, din pădurile lor ce sunt mai aproape de târguri, a tăia de ars fără deosăbire lemnul cel mai frumos, a-l face despicături şi a-l căra la târguri, de foc. Aciastă foarte de stricăciune şi împrăştiitoare pozvolenie trebuie de acum înainte a fi oprită şi toate neajunsurile ce s-or face cu aceaste păduri să să pedepsască cu pedeapse asezate prin patentă.

BDD-A32596 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 09:22:13 UTC)

Pontu[l] 10.
Pentru păduri besericeşti sau ctitoreşti

Această orânduială de codru să porunceaşte să să urmeaze şi într-aceale păduri care sunt date de ctitorii besearicilor. Patronul besearicii să aibă a porunci cu aceaste păduri, iar nu preoţii besearicii. El însă este datoriu a urma, după cum să porunceaşte în rânduiala aciasta de pădure. Iar la aceale păduri besericeşti, unde maghistratul sau epitropii prind loc de patronii besearicii, acolo trebue iarăş[i] maghistratul sau epitropii să aibă purtare de grije, ca să să păzască cu pădurile rânduiala ce s-a aşezat, aşijderea ei au a vinde dintr-însele lemn pentru folosul şi binele besearicilor.

Pontu[l] 11.
Pedeapse rânduite şi aşezate pentru stricătorii şi călcătorii de păduri

Peste măsură de multe sunt chipurile cu care podanii acolo pricinuesc stricăciunea pădurilor, pentru aciasta nice este cu putinţă a le înşira toate, ce numai să dă aicia fieştecărui stăpân de moşie învăţătură cum trebue şi până unde poate a pedepsi vinovăţii ca aceaste.

Întei: mai întei decât toate, trebue el să înveaţe şi să spue podanilor lui toate aceale lechièli[76], neajunsuri şi stricăciuni de pădure, care cu poruncă sunt oprite; şi încă în tot anul de iznoavă să le înnoiască. Aciastă publicuire să-i facă bine să înţeleagă nerânduiala şi stricăciunea, cum şi vătămarea carea însuş[i] lor să pricinuiaşte, şi aşa, arătându-le părinteaşte tot chipul de stricăciune, să le dea de ştire ca să să ferească de aceale, ca să nu cadă la pedeapsele care urmează dintr-acealea.

Deci, aflându-să vreo stricăciune despre cineva, atuncia stăpânul moşiei trebue, fiind trebuinţă să chieme de faţă după rânduială pe vinovaţii şi să-i înfăţăşeaze cu pădurarii şi alergătorii lor, ca să-i poată dovedi cu toată rânduiala de greşala şi vinovăţia lor. Şi apoi, după cum a fi şi paguba: de va fi podanul bine avut, să-l facă să plătească lemnul, după preţul de mijloc a[l] lemnului, şi dându-i şi tari înfruntări[77] şi învăţătură să să ferească, să-l sloboadă cu atâta pentru înteiaş[i] dată; iar, când să fie podanul sărac şi să nu poată să plătească păgubirea, atunci trebue el după paguba ce va fi făcut să să iae la lucru cu mâni, precum la tăiatul lemnului de stângin, la drumuri şi curăţituri a pădurii ori la alt lucru trebuincios pădurii aceiia căriia i-a făcut pagubă. Iar, când el al doilea sau al treilea rând va fi prins de străjari făcând păgubiri în pădure, atunci trebue unul ca acela, lângă plata ispaşiei[78] pagubii, cu bani sau cu lucru, peste aciasta să mai lucreaze spre pedeapsa

[76] [*Lechea*, s. f., (înv.) defect, cusur.]
[77] [*Înfruntare*, *înfruntări*, s. f., mustrare severă.]
[78] [*Ispaşă*, s. f., (înv.) despăgubire plătită pentru stricăciunile făcute de vite într-un teren străin.]

BDD-A32596 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 09:22:13 UTC)

pentru poftoreala[79] vinovăției lui. Când mai adeaseori să să prindă, atunci trebue să să cearte şi cu închisoare, dându-i de mâncare numai pâne şi apă la închisoare.

Acei vinovați, carii cu răutate să pricinuiască aprindere de pădure şi de acolo să să întâmple mari păgubiri, care ei să nu fie în stare niceodinioară de a plăti, unii ca aceia trebue să să trimeată la directorii ținutului, ca să să osândească acolo la lucru robesc în public pe mai mulți ani.

Podanilor străini de pe altă moşie, carii ar intra şi ar tăia sau ar călca pădurile a vreunui stăpân de codru, trebue când ei să nu să ştie a cărui stăpân sunt, ca să să poată acolo la stăpânul lor ceare îndestulare, pe unii ca aceştea trebue a-i zălogi, adecă sau să li să iae topoarele sau, când a fi mai mare pagubă, să li se oprească carăle şi boii şi pân-atuncia să să ție, până ce prin mijlocirea stăpânului lor – carele trebue cu căzuta rânduială a să pofti – să va plăti paguba. Stăpânul cel cu paguba poate, lângă plinire sau plata pagubii, să ciară ca să să şi pedepsască ceva vinovatul, pentru ca să nu se mai facă călcări de pădure.

La întâmplări ca aceaste, trebue mai întâi a căuta ca unii ca aceştea stăpâni de păduri să păzască o bună megieşie întru sine prin împrumute slujbe şi ajutoriu unul pe altul, să ferească de păgubiri pe țăranii lor, să-i ție la bună rânduială şi cu tărie să le oprească acest fealiu de neajunsuri.

Însă pădurarii lor trebue să să ferească, supt cea mai grea respundere, de bătăi în tărie sau orice fealiu de pedeapsă şi neajunsuri, fără ştiința stăpânirii lor, fiindcă prin aciasta sânguri ei să arată împotrivitori poruncii şi să fac vinovați de vinovății în tărie făcute, care tare sunt oprite şi, după urmare, să fac vreadnici şi vinovați de pedepse.

După toate aceste, se dă mai nainte de ştire şi să porunceaşte tuturor stăpânilor de moşie, ori de care stare şi rang să fie, să lase acea obicinuită negrijire, care ei arată la darea în orândă a moşiilor lor, lăsând fără socot arândătorilor acestor vreamealnici, carii caută numai folosul pentru vremi, toată voia să hăznuiască pădurile şi să să folosască dintr-însele, pe cât vor putea arândatorii, carii caută să scoată ce au dat şi să şi dobândească cât ar putea mai mult, prăpădesc pădurile cu tot fealiul de chip.

Drept aciasta, de aice înainte, la fieştecare dare în arândă trebue stăpânii moşiei, carii au păduri şi dau în arândă moşiile lor, să aibă cea mai cu de-amăruntul luare aminte şi în purtare de grijă, ca ei să nu pozvolească pe arândatorii lor la ceva mai mult, decât ceia ce să poate tăia din pădure, cu ținearea în bună stare a pădurii, şi lângă aciasta să pue în contractul sau zapisul de arândă datoriia arândaşilor de a griji pădurile şi creaşterea de lemn nou şi să înveațe pe pădurarii lor ca ei să oprească pe arândatori de la o tăiare de lemn peste rânduială şi să aibă a înştiința aciasta pe stăpânii lor la vreame aciasta.

[79] [*Poftorir*[illegible]*are*.]

BDD-A32596 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 09:22:13 UTC)

Pontu[l] 12.
Tăietura pădurilor la munți

Fiindcă pân-aice s-au arătat numai chipul acela cu care pădurile, care sunt la şes, trebue să să tae, să să hăznuiască şi să să ție în bună stare, deci acum este de trebuință a arăta chipul cu carele la munte trebue să să tae pădurea, pentru dăosăbirea ce este la oarecareş[i] lucruri şi mai vîrtos şi pentru neorânduialele reale şi de păduri stricătoare obicinuiri ce să lucrează şi cu pădurile de munte, unde multe mii de copaci să prăpădesc cu nesocotita şi fără de rânduială tăiare de lemn. Căci nimică nu este mai de stricăciune decât când la munți mari, fără a fi rânduite locuri anume de tăeturi, să să tae lemn ici şi coleà, şi apoi să să prăvălească de pe costişe în jos sau să să care afară cu boi. Şi, prăvălindu-l în jos şi cărându-l cu boi, să prăpădesc multe sute de copaci pentru un, şi aşa, încet-încet, codruri întregi să prăpădesc din pricina celei mai reale iconomii.

Munții de acolo, carii cea mai mare parte sunt cu păduri, să împart în trei fealuri: în munții mai mici sau poale de munți, în munți de mijloc şi munții Carpatului sau Tatrii.

Munții mai mici sau podgorie[80] sunt mai mult acest fealiu că în pădurile lor să poate mai pretutindenea umbla cu carul şi tot lemnul să poată scoate cu boii: drept aciasta, într-aceşti munți nu este nicio deosăbire la curățirile tăeturilor şi la sămănatul locurilor golite de lemn, de ceaia ce s-au zis mai sus de pădurile de şes.

Dar munții de mijloc şi munții Carpatului sau cei mai înalți şi mai în fund au cu totul o altă stare de munte, fiindcă într-înşii ori că cu totul nu e cu putință de a căra lemnul cu vită, ori că deşi va fi la putință, dar peste mână de greu, şi aşa lemnul căpătat cu acest chip niceodată nu poate să plătească chieltuiala, care cu dânsul mai nainte trebue să să facă. Dar şi la aciasta, precum în toate alte lucruri, înțălăpciunea ziditoriului a purtat de grijă ca şi aceale păduri care să află în cei mai mari munți şi în ceale mai adânce văi să nu fie în zadar, ci să slujască spre treaba şi folosul oamenilor. Ea au deschis în locuri ca aceale izvoară de ape de-a pururea curgătoare şi dintr-însele au făcut râuri care împart munții şi care aflării omeneşti ceii osârduitoare dau amână mijlociri, chipul şi folosul de a putea cu ajutoriul lor dobândi lemnul care să află pe îmbe părțile lor şi a-l aduce, plutindu-l pe apă multe mile de loc cu chipul cel mai uşor, care lemn, când să nu fie chipul acesta, ar fi cu neputință de a-l câştiga sau şi câştigându-l ar fi fără de folos pentru mare chieltuială. Drept aciasta, la tăiarea de pădure în munții de mai sus numiți, ce au o stare ca aceaia, trebue a lua sama la doao lucruri:

Întei, de să află prin văi, râuri aşa îndestulate de ape, pe care taiatul lemn să să poată pluti, coborî şi duce la loc.

Al doilea, când să nu fie ape, de este cu putință a scoate lemnul cu vite, fiindcă sunt locuri ca aceale, unde măcar că să află văi, dară sunt foarte strâmpte,

[80] [*Podgorie, podgorii* s. f. (înv.) regiune de la poalele unui munte sau ale unui deal.]

BDD-A32596 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 09:22:13 UTC)

pietroase şi stâncoase, care nice cu un feliu de înjugătură nu este cu putinţă a să călca; către aceasta izvoarele lor sunt foarte slabe şi obicinuiesc a să usca în grabă. larăş[i] alţi munţi sunt care de multe ori au cel mai bun lemn şi cea mai frumoasă pădure, de n-au nicio apă, ci după topitul omătului să usucă, şi aşa lemnul lor nice să poate pluti pe apă, nice căra cu vită. Obicinuit sunt aceaste doao pricini la munţii cei de către mijloc şi cei înalţi, adecă că ceale mai mari văi au mai adeaseori îndestulate ape şi, după urmare, râuri pe care poate pluti lemnul; iară văile ceale mai îndosite, deşi au izvoare, dar foarte slabe, or[i] că n-au nici ca cum.

Deci, ca lemnul ce stă acolo să poată lua şi avea, trebue a găsi alte chipuri, care mai jos la locul lor să vor arăta.

La întâiul peristas[81]. Când starea lemnului să fie acest fealiu de au pădurile, râuri de plutit lemnul şi să poate de îmbe părţile lăsa lemnul tăiat pe ape, atuncia trebue tăeturile pădurii (precum s-au pomenit la pontul 1-tei) să să rânduiască după cum va fi starea pădurii. Dar la tăiarea pădurii trebue aciasta să să păzască, ca tăiarea pădurii să purceadă din vale şi să meargă în sus, păzind rând drept, pentru ca nu cumva, făcând rândul strâmb, lemnul ce să porneaşte în jos să lovească în pădurea ce stă şi să sfarme mulţi copaci stătători, care să tâmplă când rândurile să nu fie drept însemnate. Deci aşa să înceapă den jos a să tăia lemnul, adecă de la o lature de rând către altul, aşa ca vârfurile copacilor să cadă în jos, şi cu acest chip vin copacii culcaţi rânduri unul lângă altul. La tot rândul de tăiare de copaci să să şi tae crengile şi apoi iarăşi de iznoavă alt rând de copaci să să oboare, şi aşa să să urmeaze până ce va ajunge în vârful sau spinarea muntelui, după cum ar fi însemnat locul până unde să să tae pădurea.

Dar, fiindcă lemnul cel de plutit obicinuit să tae în luna lui mai până la sfârşitul lunii lui iulie, pentru aciasta trebue îndată cu tăiatul creangelor să să cureţe şi de coaje lemnul oborât, din pricină ca cu atât mai uşor să să poată duce în jos de-a prăvălacul.

Târziu, toamna, când pământul este bine îngheţat, trebue lemnul cel tăiat să să sloboadă în vale; să înceapă din deal cu aruncatul în jos, pentru ca butucii cei mai de sus să meargă până-n vale peste cei de jos şi apoi în vale să să facă grămăzi, şi primăvara mai nainte de ce se pornesc apele să să leage plute şi să să plutească până la locul unde este de dus.

Slobozirea sau aruncarea lemnului în vale de pe costişurile munţilor să face pentru aceaia târziu, toamna, fiindcă iarna, din pricina omătului mare ce cade la munţi, este acest lucru cu mare nevoe şi uneori nice poate să să facă.

Plutele lemnului trebue totdeauna să să facă după cum a fi şi apa de multă şi după lărgimea părăului, adecă numai atâtea lemne trebue să să leage plută la un loc câte să poată mearge pe apă, fără primejdie. Pentru lesnirea şi îndemânatul plutitului să obicinuiaşte stâncele sau pietri mari ce să află în ape a le sfărâma şi a le zbura cu praf de puşcă şi aşa a face râul neated, prin care să dobândeaşte că să

[81] [*Perista*

BDD-A32596 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 09:22:13 UTC)

pot lega zeace şi mai mulţi butuci la un loc pă apă, plută, unde mai nainte abiia şasă butuci putea să să dea plută pe apă.

La al doilea peristas. Foarte rar să tâmplă ca la munţi să nu să afle văi ca aceale, care nici apă n-au, nice cu vite nu să pot umbla. La una ca aceaia sâlinţa omenească au aflat în chip, care acolo în ţară nu este cunoscut, dar cu atât mai mult în alte ţări să obicinuiaşte la mari şi de treabă lucruri cu mult folos, şi prin chipul acela să duc multe mii de butuci din ceale mai adânce văi şi din ceale mai neumblate locuri, la văile ceale mai mari şi la ape ducătoare de plute. Deci, fiindcă chipul acesta în sine este foarte prost, dar folosul lui ţine mulţi ani, pentru aciasta, pentru stăpânii de codru de acolo care au păduri în munţi, este cu atâta mai de trebuinţă şi mai de folos chipul acela, cu cât ei prin acela vor putea fi în stare din codrii lor cei mari a putea trage folos şi în munţi mari şi a nu lăsa din an în an să putrezească, mai vârtos că ei totdeauna obicinuesc a tăia mai întei pădurea ce să află mai aproape, şi aşa nu tae pădurile lor după rânduială, căci după rânduială trebue totdeauna mai întei pădurile ceale mai depărtatea a le tăia, a le sămăna şi a le face iarăş[i] să rodească pădure, şi apoi să tae pădurile ceale mai aproape. Când să nu să urmeaze aşa, atuncia trebue, la vreame de nevoe de lemn, mii de greutăţi să fie, adecă când atuncia întei să să înciapă a să tăia din pădurea cea mai depărtată sau care să află în munţi îndosiţi ca aceştea, după ce pădurea ce s-a aflat mai aproape cu totul să să fi tăiat. Deci, dar pentru ca să să poată câştiga şi acest lemn care să află, după cum mai sus s-a arătat, în locuri greale neumblate, trebue să să facă un chip de jgheab din patru, cinci sau şasă neciopliţi şi întrulocaţi[82] copaci sau leamne groase, din care leamne doao sau trei ceale mai groase să vie pe dedesupt, iar de pe îmbe părţile să vie sau să să puie câte unul, cel mult doao. Aceaste jgheaburi să chiamă slobozituri de lemn şi merg de-nceputul văii până la sfârşitul tăeturii deolaltă, şi pe tot anul trebue, după cum să mearge cu tăetura înainte şi ele, adică jghiaburile, să să lungiască. Aceaste jghiaburi le fac uneori cu podiş, mai vârtos acolo unde începe deschiderea văii.

Pe aceaste jghiaburi, în vreame ce ţine frigul şi mai bine noaptea, pe lună, să lasă în gios lemnul ce zace de îmbe părţile oborât unul după altul, şi aşa cu o aruncare să duce lemnul în puţine cuvinte până în vale la acel loc unde să poate lega în plute şi duce pe apă în jos. De va avea acea vale izvoare sau mici râuri, apoi foarte bine să face ca jghiaburile aceale să să ude cu ape, care înghe̦ţând pe dânsele uşureaze şi iuţeaşte meargerea lemnului în jos. Cu acest chip să slobod dintru o vale, chiar când să ţie doao ceasuri locul, multe sute de butuci într-o zi, şi aşa să duc la locul rânduit. Nu are vreun mare meşterşug facerea acestor jghiaburi, şi fieştecare cioplaş de lemn, căruia numai o dată să să areate chipul cum să închiiae, cum să pun şi cum să lungesc aceale jghiaburi, va putea prea uşor să înţăleagă.

Aciasta numai este deosăbire la aşăzarea tăeturilor de pădure, că încă într-aceale văi, unde acest fealiu de jghiaburi vor fi de trebuinţă, acolo trebue de pe

[82] [*Întrolocaţi, întrulocaşti* a. (rar) aduna, strânge la un loc]

BDD-A32596 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 09:22:13 UTC)

îmbe părțile deodată să să rânduiască tăeturile pădurii, adecă acest fealiu ca lemnul să să tae cu de-a dreapta şi de-a stânga vălii, şi aşa de amândoao părțile să să şi sloboadă în jos. Pricina este că, când întei să să tae o costişe şi apoi ceaialaltă, atuncia jghiaburile aceste care s-au aşezat pentru o parte să zdrobească cu lăsarea sau slobozirea lemnului de pe ceaialaltă parte, şi aşa totdeuna este trebuință de a dreage jghiaburile sau de a le face de iznoavă de nou.

Drept aciasta, în treaba şi rânduiala pădurii toată ceaia stă totdeuna ca moşinaşii de păduri să aibă şi să ție buni şi cu ştiință pădurari şi inconomi de păduri, cari însuş[i] au ştiință cu lucrul de acest fealiu de apucări la păduri şi carii, după urmare, sunt în stare de a le rândui şi a le arăta după rânduială, cu folosul stăpânului moşiei, mai vârtos că nu tot stăpânul de moşie poate şi este în stare a rândui şi a fi de față sângur la toate. Peste aciasta mai nici este cu putință de a putea aice într-aciastă rânduială de pădure a înşira cu de-amăruntul şi a arăta una câte una toate aceale tâmplări şi lucruri de pădure, care mai mult să arată şi să prilejesc la lucrare. Deci ținearea în bună stare a pădurilor, cum şi prăpădenia lor spânzură mai mult de buna sau reaoa aleagere a jitarilor[83] de pădure, la care aciasta s-a întâmpinat cu ceaia ce s-a pomenit în pontul al cincelea, cum tot stăpânul trebue să să sâlească de a avea de aici înainte pădurari cu ştiință, bine ispitiți la ale pădurii şi cercați de buni cu troposul ce s-au arătat tot într-acel pont.

[83] [*Jitar, jit*[illegible] persoană angajată pentru paza semănăturilor.]

BDD-A32596 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 09:22:13 UTC)